

"Dərman mafiyası" Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçilik edir

HÜRRİYYƏT

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

№40 (3238) 22 Noyabr / 2022-ci il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

**İran adlanan
Qacar
yurdunda
nə baş verir?**

Fransanın Azərbaycana təzyiqinin pərdəarxası

Senatın ölkəmizin əleyhinə qəbul etdiyi qətnamə
fransız həyasızlığının bariz nümunəsi hesab oluna bilər

GÜNÜN NƏBZİ

Gündəm

**"Tokayev
Nazarbayevin
xarici siyasətindəki
yanlışları
düzəltməyə çalışır"**

Elxan Şahinoğlu: "O, prezidentliyinin yeni mərhələsində ölkədə iqtisadi islahatları dərinləşdirməyə çalışacaq"

7

Xəbər

**ADP-dən İsraildə səfirliyimizin
təsis edilməsi haqda açıqlama**

Partiya bu qərarı gecikmiş olsa da, düzgün addım kimi dəyərləndirir

2

Baxış

Putin Rusiyasının süqutu...

...Əvvəl-axır Rusiya prezidenti və onun mənfur bandası Ukraynada törətdiyi əməllərin cavabını alacaqlar

3

Təhlil

**Fransanın
sömürgeçi siyasəti...**

Fransızların bu siyasəti 4 milyona yaxın insanın həyatına son qoyub

5

Sərbəst

**Eyni ailədə doğulan
uşaqların niyə biri yaraşıqlı,
digəri çirkin olur?**

Övladının yaraşıqlı doğulmasını istəyən hamilə qadınlar bunları bilməlidir...

13

Baxış

**Azərbaycana pullu səhiyyə
sistemi lazım idi?**

İctimai-tibbi analitik Abdulla Şıxlinski:
"Xarici mütəxəssislər huşsuz xəstəyə
diaqnoz qoya bilmirdilər"

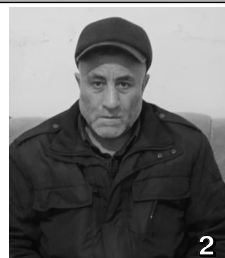

11

Xəbər

**Əsgər atasına oğlunun
ölüm səbəbi ilə bağlı obyektiv
məlumat verilmir**

Tofiq Alışov: "Oğluma şəhid
statusu vermirlər, o zaman
desinlər ki, övladım necə ölüb..."

2

**Müəllim nüfuzu haqqında
bir neçə söz...**

(Professor Misir Mərdanovun fikirlərinə sözardı)

Mən ötən əsrin 60-cı illərində pedaqoji fəaliyyətə başlamışam, orta məktəbdən. Müəllim - şagird; müəllim - valideyn; müəllim - ictimaiyyət və s. münasibətlərin içində olmuşam, müşahidələr aparmışam, mövcud ziddiyyətləri də görmüşəm. Açıq etiraf etməliyəm ki, o illərdə müəllim diqqət mərkəzində idi, nüfuzu xüsusilə ata - analar tərəfindən əziz tutulurdu, onların məktəbə gəlişi davamlı idi, uşaqlarının həm davranışı, həm də tədris səriştəsilə yaxından maraqlanırdılar...

15

Təhsil

**Bakının mərkəzində "TeaFond"a məxsus
milyonluq obyekt necə ala keçirilib?**

"TeaFond" QTSC-nin direktoru Şamil Ağayev Teatr Xadimləri İttifaqının İdarə Heyətinin sədri Azərpaşa Nemətovu saxtakarlıqda ittiham edir...

Bakının tən mərkəzində, Nizami küçəsi 96 ünvanında "TeaFon" İstehsalat Kommersiya Birliyinin direktoru Şamil Ağayevin əlində Teatr Xadimləri İttifaqının (TXİ) sədri Azərpaşa Nemətovun qanunsuz əməllərini isbat edən 3 cildlik cinayət sənədləri var. Hüquqlarını müdafiə etmək üçün məhkəməyə müraciət etsə də, ədalətsizliklə üzləşib...

4

Cəmiyyət

Planetimizin 8 milyardıncı sakini...

Bəs 5, 6 və 7 milyardıncılara nə oldu?

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ötən həftə dünya əhalisinin 11 il sonra 7 milyarddan 8 milyarda çatdığını açıqladı. Bununla belə, 20-ci əsrin ortalarında baş verən kəskin demoqrafik sıçrayışdan sonra Yer kürəsində əhalinin artımı yavaşlayır: 9 milyarda çatmaq üçün 15 il lazım ola bilər.

Qafqaz.media xarici KİV-lərə istinadən xəbər verir ki, BMT-nin proqnozlarına görə, 2080-ci ilə qədər əhalinin sayı 10 milyardlıq həddi keçəcək.

Bəs, bir vaxtlar planetimizin beş, altı və yeddi milyardıncı sakini olmuş uşaqların həyatı Yer kürəsi əhalisinin artımındakı eniş-yoxuşlar haqqında nə deyə bilər?

Matej Qaspar anadan olandan bir neçə dəqiqə sonra onun balaca sifətinin qarşısında kamera çiqıldadı və kostyumlu siyasətçilər doğumdan yorulan anasının ətrafında hay-küy salmağa başladılar.

Küçədə kortecin quyruğunda ilişib qalan Aleks Marşall Zaqrebə kiçik bir doğum evinə getirdiyi bütün xaosa görə məsuliyyət hiss edir. 1987-ci ilin iyulunda Aleks Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Əhali Fondunun (UNFPA) rəsmisi idi. "Biz proqnozlara baxırdıq və bizə belə bir fikir gəldi ki, dünya əhalisi 1987-ci ildə 5 milyard həddini keçəcək. Statistika iyulun 11-ə aid idi", - Marşall deyir.

BMT əməkdaşları həmin gün doğulan uşaqlardan birinə Yer kürəsinin 5 milyardıncı sakini adının verilməsini qərara alıb.

Aleksin bu qərarı təsdiqləməsini xahiş etdiyi demoqraflar qəzəbləniblər. "Biz nə etdiyimizi başa düşmürük. Bu qədar adamın arasından bir nəfəri seçmək olmazg".

35 il sonra dünyanın 5 milyardıncı uşağı dünyaya gəldiyi günü unutmağa çalışır. Onun Facebook səhifəsində Zaqrebə yaşadığı, xoşbəxt evli olduğu və kimya mühəndisi işlədiyini bildirilir. O, müsahibələrdən yayınır və o cümlədən BBC əməkdaşı ilə danışmaqdan da imtina edib. Yer üzündəki insanların sayının bir milyarda çatması üçün 300 000 il lazım oldu - bu, təxminən 1800-cü ildə baş verdi. İkinci milyard üçün yüz il lazım idi. Keçən əsrin ortalarında, 1950-ci illərdə insanların sayı həddən artıq artmağa başladı. Matejin 1987-ci ildə anadan olmasından keçən 35 il ərzində global birliymizə daha 3 milyard insan qoşulub. Növbəti 35 il ərzində dünya əhalisi daha 3 milyard arta və sonra demoqrafik artım dayanmağa bilər.

Statistikaya etibar etmək olarmı?

BMT-nin Statistika Şöbəsinə Patrik Gerland izah edir ki, dünya əhalisinin 8 milyardlıq həddi tam olaraq nə vaxt keçdiyini deqiq öyrənmək mümkün deyil. Burada bir və ya iki il fərq mümkündür.

Fakt budur ki, Yer kürəsi sakinlərinin sayı əhalinin siyahıyaalınması məlumatları əsasında hesablanır. Böyük Britaniya kimi inkişaf etmiş ölkələrdə 1% səhv verirlər. Amma məsələn, 1979-cu ildə ilk və sonuncu siyahı-

yaalma aparan Əfqanıstanda və ya İkinci Dünya Müharibəsindən sonra ümumiyyətlə siyahıyaalınma aparılmayan Livanda hesablamalar aparmaq xeyli çətindir. Buna görə də BMT köhnə siyahıyaalmaların məlumatlarını məhsuldarlıq, ölüm və miqrasiya ilə bağlı genişmiqyaslı tədqiqatlarla tamamlayır.

7 milyardıncı qız

Banqladeşdə, Dakkadən bir qədər aralıda Oiş anasına nahar üçün kartof soymağa kömək edir. Onun 11 yaşı var və indi çöldə futbol oynamağa üstünlük verir, amma valideynləri olduqca sərtir. Parça və sarı biznesi pandemiya cəddi şəkildə təsirləndikdə ailə kəndə köçməli olub. Şəhərdən kənarda həyat daha ucuzdur - ən azı valideynlər üç qız üçün məktəb pulunu ödəyə bilər.

Oiş ailənin ən gəncidir. Qız 2011-ci ildə anadan olub və o, dünyaya gəlməsi ilə dünya əhalisinin 7 milyard rəqəmini aşmasına

kömək edən yerilərdən biri adlandırılıb. O zaman BMT yalnız bir uşaq seçmək qərarına gəldi və yerli statistika idarələrinə öz uşaqlarını seçmək hüququ verdi. Oişinin anası Tonni nə baş verəcəyini bilmirdi. Həmin gün o, həтта doğuma da hazırlamırdı. Şəhər həkim müayinəsindən sonra təcili qey-səriyyə əməliyyatına göndərilib.

Oiş gecə yarısından sonra ilk dəqiqədə doğulub və dərhal televiziya adamları və yerli məmurların əhatəsinə düşüb və hər kəs körpəyə daha yaxından baxmağa çalışıb. Həmin vaxt ailə məəttəl qalsa da, amma xoşbəxt idi. Oişinin atası əvvəlcə oğul arzusunda olub, lakin o, indi üç zəhmətkeş və ağıllı qızı ilə xoşbəxttir. Ən böyüyü artıq universitetdə oxuyur, Oiş isə həkim olmaq fikrindədir.

"Biz o qədər də varlı deyilik və Covid işimizi daha da çətinləşdirdi" deyən atası kövrəlir: "Ancaq onun arzusunu gerçəkləşdirmək üçün hər şeyi edəcəyəm". Oişinin anadan olmasından bəri Banqladeşin artan əhalisinə 17 milyon daha çox insan əlavə edilib. Bu artım böyük bir tibbi uğur hekayəsidir. Bu o deməkdir ki, gətirdikə daha çox uşaq sağ-salamat doğulur, yetkinlik yaşına qədər yaşayır və ailə həyatı qurub özləri də dünyaya uşaqları gətirirlər. Və daha uzun yaşayırlar.

Lakin Banqladeşdə əhalinin artım tempi əhəmiyyətli dərəcədə azalıb. Əgər 1980-ci ildə orada orta hesabla qadınların altı və ya daha çox uşağı var idisə, indi bu, ikidən də azdır. Bu, ölkədə təhsilə daha çox diqqət ayrılması ilə bağlıdır. Belə ki, qadınlar daha çox təhsil aldıqca, onların dünyaya gətirmək istedikləri uşaqların sayı da azalır. Bu, doğum nisbətini təyin edən ən vacib amildir. Eynilə, dünya əhalisinin hara gedəcəyini anlamaq üçün də çox vacibdir. Dünya əhalisi ilə bağlı proqnozlar verən üç əsas təşkilat - Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Vaşinqton Universitetinin Sağlamlıq Ölçmələri və Qiymətləndirilməsi İnstitutu (IHME) və Vyanadakı IASA Vitgenş-

teyn Mərkəzi - təhsil sahəsindəki inkişafın təsirləri ilə razılaşmır. BMT dünya əhalisinin 2080-ci illərdə 10,4 milyarda çatacağını düşünür, lakin IHME və Wittgenstein Mərkəzi bunun daha tez, 2060-2070-ci illər arasında baş verəcəyini və azalmanın 10 milyardlıq zirvədən əvvəl başlayacağını bildirir.

Ancaq bunlar sadəcə proqnozlardır. Oiş 2011-ci ildə anadan olandan bəri dünyada çox şey dəyişdi və demoqraflar hələ də heyranələrini gizlətmirlər. Çünki doğum nisbətində heyratamız bir azalma var. Məsələn, Cənubi Koreyada bir qadına düşən uşaqların orta sayı 0,81-ə düşüb.

"Bu, nə qədər davam edəcək? Bu, bizim üçün böyük sualdır", - demoqraflar başındır. Və bu, gətirdikə daha çox ölkənin üzlemsəli olduğu bir gerçəklikdir.

Yer kürəsinin 6 milyardıncı sakini olan Adnan Meviç əhalisi yarım əsrdə iki dəfə azala biləcək bir ölkədə yaşayır. Belə ki, Bosniya və Herseqovinanın ən sürətlə inkişaf edən ölkələrindən birində yaşayan 23 yaşlı Adnan Meviç bu haqda çox düşünür. "Pensiya verməyə adam qalmayacaq, gənclik qalmayacaq", - deyər Adnan gileylenir.

İqtisadiyyat üzrə magistr dərəcəsi var və iş axtarır. Əgər tapmasa, Al ölkələrinə gedəcək. Şərqi Avropa və Balkanların bir çox digər regionları kimi, onun ölkəsi də ikili demoqrafik probleməndən əziyyət çəkir: aşağı doğum səviyyəsi və yüksək mühacirət.

Adnan doğumu ilə bağlı sürreal xatirələri olan anası Fatimə ilə Sarayevodan yarım saatlıq məsafədə yaşayır. "Həkimlər və tibb bacıları ətrafa toplaşdıqları üçün nəyinsə səhv olduğunu hiss etdim, amma deqiq nə baş verdiyini başa düşə bilmədim", - deyər Fatimə xatırlayır.

Adnan dünyaya gələndə BMT-nin o vaxtkı Baş katibi Kofi Annan tərəfindən dünyanın 6 milyardıncı sakini elan edilməsi ilə qarşılanıb. Fatimə gülür: "Həmin vaxt o qədər yorğun idim ki, nə hiss etdiyimi bilmirəm.

Adnan və anası onun uşaqlıq foto albomlarını vərəqləyirlər. Fotoşəkillərdən birində balaca oğlan nəhəng tortun qarşısında oturur, onun yanında xaki kostyumlu və hərbi geyimli kişilər var.

Adnan deyir: "Başqa uşaqlar ad günü keçirərkən mənə görməyə yalnız siyasətçilər gəlirdi".

Amma bunun da üstünlükləri var idi. Adnanın 11 yaşı tamam olanda 6 milyardıncı dünya sakini olduğu üçün o vaxtlar Real Madriddə oynayan kumiri Cristiano Ronaldo ilə görüşmək üçün dəvət alır.

Ömrünün 23 ilində Yer kürəsində daha iki milyard insanın peyda olması ona heyranəmiz görünür.

"Planetimizin bunun öhdəsindən necə gələcəyini bilmirəm. Baxacağıq", - Adnan deyir. Oiş isə iqlim dəyişikliyindən narahatdır və ümid edir ki, planetimizin 8 milyardıncı sakini ekstremal hava şəraitinin yaratdığı təbii fəlakətlərlə üzlemsəli olmayacaq.

Qeyd edək ki, Yer kürəsinin həzırkı əhalisi orta yaş həddi göstəricilərinə görə müxtəlifdir. Məsələn, Avropada orta yaş həddi 40, Afrikada isə 17-dir. Bu o deməkdir ki, ölkələrin bir-birindən öyrənməli olduğu çox şey var.

Əyləncə səhifəsi

Cinçixaran molla 39 yaşlı kişini belə öldürdü

Türkiyənin Konya şəhərində Suriya əsilli vətəndaşın qəribə ölümü dillərə düşüb. Ürəyi dayandığı üçün xəstəxanaya gətirilən 39 yaşlı Həsən Allusun meyitinə baxış zamanı onun üzərində zorlama əlamətləri aşkarlanıb. Mərhumun boğularaq öldüyü məlum olanda isə ailəsi sorğu-suala çəkilib.

Lent.az Türkiyə mediasına istinadən xəbər verir ki, ailəsi Həsənin bədənində cin girdiyini düşünərək cinçixaran molla kimi tanınmış İbrahim Hacı Alini evlərinə dəvət edib. Hacı Ali Allusun içindəki cini boğmaq üçün onun boğazını sıxmağa başlayıb, xəstənin əlində boğulub öldüyünü görüncə, o qədər sərt ürək məsajı edib ki, qabırğalarını da qırıb. Bu işdə ona mərhumun ailə üzvləri də kömək ediblər.

"Cinli"nin ayılmadığını gören doğmaları ələcsiz qalıb onu xəstəxanaya aparsalar da, artıq gec olub.

Çin çıxaran molla, mərhumun həyat yoldaşı, qaynı, baldızı və 17,15 yaşlarındakı iki övladı Hasan Allucun ölümündə şübhəli qismində saxlanılıb. Fakt üzrə araşdırma aparılır.

Təsisçi:

Sərdar Cəlaləyloğlu

Baş redaktor:

Vüqar Məmmədov

Tel: 070 333 22 85

012 496 98 93

E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:

Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:

Hurriyyet.az

E-mail: hurriyyet@mail.ru

Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1008, Bakı, akademik

Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31

Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın

mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Redaksiyanın kompüter mərkəzində

yığılıb səhifələnilir və "Futbol+ servis"

mətbəəsində çap edilir.

Bu işarə altında dərc olunan yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

ADP-dən İsraildə Azərbaycan səfirliyinin təsis edilməsi haqda açıqlama

Partiya bu qərarı gecikmiş olsa da, düzgün addım kimi dəyərləndirib

Dünən ADP İdarə Heyətinin növbəti toplantısı keçirilib. Partiyanın mətbuat xidmətindən Qafqaz.media-ya verilən məlumata əsasən, toplantıda ölkədə və regionda baş verən bir sıra ictimai-siyasi hadisələr müzakirə olunub.

İdarə Heyəti üzvləri ilk öncə ötən həftə Milli Məclisdə Azərbaycan Respublikasının İsraildə səfirliyinin təsis edilməsi ilə bağlı qəbul etdiyi qərar ətrafında müzakirələr aparıb. Müzakirələrdə Azərbaycanın öz müstəqilliyini bərpa etdiyi zaman İsrailin ölkəmizin müstəqilliyini tanıyan ilk dövlətlərdən biri olduğu, ötən dövr ərzində bu dövlətlə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin müsbət dinamika üzrə inkişaf etdiyi, Qarabağ savaşında İsrailin Azərbaycanın haqlı davasına dəstək verdiyi nəzərə alınaraq Milli Məclisin bu qərarı gecikmiş olsa da, düzgün addım kimi dəyərləndirilib. İdarə Heyəti eyni zamanda Azərbaycanın Fələstində Təmsilçilik Ofisinin açılması ilə bağlı qərarını da təqdir edib.

İdarə Heyəti Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində Rusiya "sülhməramlıları"nın nəzarət etdiyi ərazidə ötən həftə ərzində erməni separatçı qrupu tərəfindən Azərbaycan silahlı qüvvələrinə qarşı təxribatçı hərəkətlərin edilməsi, müdafiə xarakterli səngərlərin qazılmasına çalışmalarını, o cümlədən separatçıların məskunlaşdığı Azərbaycan ərazisində qondarma "referendum" keçirməyə hazırlaşmaları ətrafında müzakirə aparıb. Müzakirələrdə qeyd edilib ki, baş verənlər bölgədə vəziyyətin gərginləşməsinə xidmət edir ki, bunun da arxasında Rusiyanın çirkləniyyəti dayanır. İdarə Heyəti Azərbaycan dövlətini ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə təhlükə yaradan bu tipli addımlara qarşı adekvat cavab verməyə, lazım gələrsə həmin ərazidə antiterror əməliyyatları keçirməyə çağırıb.

İdarə Heyəti ölkə başçısı İ.Əliyevin Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə xüsusi elçisi D.Şuebel ilə görüşü zamanı Rusiyanın Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində "Vardanyan planını" ifşa etməsini, onun ilə hər hansı bir danışıqların aparılmayacağı ilə bağlı qəti mövqə nümayiş etdirməsini, yalnız ölkə ərazisində yaşamaq istəyən etnik ermənilərlə danışıqların aparılacağını ifadə etməsini təqdir edib. ADP hesab edib ki, Azərbaycan hökuməti dövlətimizin maraqları baxımından Avropa ilə integrasiyanı dərinləşdirməli, Rusiya ilə yer aldığı bütün siyasi və hərbi proektlərdən imtina etməlidir.

İdarə Heyəti İranda baş verən hadisələrə bir daha diqqət çəkib. Müzakirələrdə İranda baş verən kütləvi xalq hərəkatı zamanı insanlara qarşı aşırı gücün tətbiq edilməsi, yüzlərlə aksiya iştirakçısının öldürülməsi, onlarla aksiya iştirakçısı barəsində ölüm hökmü qərarı çıxarılması faktları kəskin şəkildə tənqid edilib. İdarə Heyəti İran hakimiyyətini vətəndaşlarının, o cümlədən Cənubi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarına hörmət etməyə və insanlara qarşı amansız repressiya siyasətindən imtinaya çağırıb. İdarə Heyəti hesab edib ki, beynəlxalq ictimaiyyət İranda baş verən insanlıq dramına seyrçi qalınmamalı, İran hökumətini dinc insanlara qarşı amansız rəftardan çəkəndirməlidir. Müzakirələrdə həmçinin cənublu soydaşlarımızın öz haqları uğrunda apardıqları mübarizənin təşkilatlanmış formaya qədəm qoyması təqdir edilib.

İdarə Heyəti qardaş Türkiyənin Suriyanın və İraqın şimalında həyata keçirdiyi antiterror əməliyyatları və bu əməliyyatlardan sonra Türkiyə ərazisinə terror örgütləri tərəfindən raket hücumlarına da diqqət çəkib. İdarə Heyəti bu hücumların arxasında qardaş Türkiyənin günbəgün artan siyasi, iqtisadi və hərbi gücündən, o cümlədən Türkiyənin nəinki regionda bütünlükdə dünyadakı nüfuzundan narahat olan qüvvələrin durduğunu bildirib. İdarə Heyəti Türkiyəyə raket hücumları zamanı şəhid olanlara Allahdan rəhmət diləyib, terrora qarşı Türkiyənin həyata keçirdiyi əməliyyatları dəstəklədiyini bildirib.

İdarə Heyəti sonda təşkilati məsələlər ətrafında da müzakirələr aparıb. Müzakirələrdə cari ilin dekabr ayının 18-ə ADP Ali Məclisinin növbəti sessiyasının çağırılması ilə bağlı qərar qəbul edilib.

Hazırladı: KƏNAN

Əsgər atasına oğlunun ölüm səbəbi ilə bağlı obyektiv məlumat verilmir

"Oğlumun cənazəsini gətirən hərbiçilər dedilər ki, oğlum özünə qəsd edib, lakin Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Zəngilan Rayon İdarəsi bununla bağlı mənə heç nə demədi"

Ötən gün "Hurriyyet"-in redaksiyasına müraciət edən Zəngilan rayonu, Xəştəb kənd sakini, ikinci qrup əlil Tofiq Musa oğlu Alişov yeganə övladı Musa Tofiq oğlu Alişovun hərbi xidmətdə olduğu müddətdə dünyasını dəyişdiyini və hadisənin üzərindən 3 aydan artıq vaxt keçməsinə baxmayaraq, hələ də ona oğlunun ölüm səbəbi ilə bağlı obyektiv məlumat verilmədiyini bildirib.

"Zabitləri oğlum haqqında müsbət fikirdə olub, onun barəsində xoş sözlər söyləyiblər, bir sözlə, oğlum ləyaqətlə xidmət edib"

Övladının 11 fevral 2003-cü il tarixdə dünyaya gəldiyini, 2021-ci ilin iyul ayında isə Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Zəngilan Rayon İdarəsi tərəfindən həqiqi hərbi xidmətə çağırıldığını deyən şikayətçinin sözlərinə görə, oğlu nümunəvi xidmət göstərərək, zabitlər onun haqqında daim müsbət fikirdə olublar: "Mən daim onunla əlaqə saxlayırdım, bir neçə dəfə yanında olmuşam. Hətta hər ay zəruri ehtiyacları belə, evdən göndərirdim. Səhv etməmişəm, sonuncu dəfə avqust ayının 16-sı, ya da 17-si oğluma baş çəkmişəm, görüşüb söhbətləşmişəm. Həmçinin, oğlumun zabitləri ilə görüşmüşəm, onun probleminin olub-olmaması ilə maraqlanmışam. Zabitləri oğlum haqqında müsbət fikirdə olub, onun barəsində xoş sözlər söyləyiblər. Bir sözlə, oğlum ləyaqətlə xidmət edib. Sentyabrın 10-da isə qardaşım oğlu onun yanına gedib.

Qeyd edim ki, mən oğlumun yanına gedəndə o, Beyləqan rayonunda, daha dəqiq desəm, Bolsulu kəndində, qardaşım oğlu getdikdə isə Zəngilan rayonunun Cahangirbəyli kəndində olub. Bir gün sonra, yəni sentyabrın 11-də qardaşım oğlu oğlumun yanından qayıdıb və mənə onun haqqında ətraflı məlumat verib, hər şeyin qaydasında olduğunu, probleminin olmadığını bildirib. Lakin sentyabrın 12-si gündüz saatlarında oğluma 3 dəfə zəng etsəm də o, mənə cavab vermədi. Ax-

Tofiq Alişov: "Oğluma şəhid statusu vermirlər, o zaman desinlər ki, övladım necə ölüb. O, özünə qəsd edə bilməzdi, çünki bunun üçün hər hansı əsas, səbəb yox idi"

şam təxminən, saat 7-8 arası olardı, özü mənə zəng etdi, danışdıq, hal-əhval tutdum. Oğlum "Ata, narahat olma, hər şey yaxşıdır, heç bir problemim yoxdur" dedi. Oğlumla sağollaşdıqdan bir neçə saat sonra, axşam 11-in yarısında həyat yoldaşım dedi ki, bir nəfər səninlə danışmaq istəyir. Həmin şəxslə əlaqə qurduqda "Musa Alişovun atası sənəmi?", deyərək sual verdi. Cavab verdim ki, bəli. Bu vaxt istər-istəməz həyəcanlandım və nə baş verdiyini soruşdum. Dedi ki, qorxulu bir şey yoxdur, oğlum yaralanıb".

"Onu da bildirim ki, orda oğlumu gətirmək üçün heç maşın da vermirdilər, zabitlər ancaq onu deyirdilər ki, götür apar"

Bundan sonra halının pisləşdiyini, özünə yer tapa bilmədiyini deyən Tofiq Alişov qeyd edib ki, oğlu barəsində məlumat verən şəxs ondan sabah hər-

bi hissəyə gəlməyi xahiş edib: "Dedim, əgər lazımdırsa bu dəqiqə gəlim. Bildirdi ki, yox, səhər gəlib görüşərsiz. Beləcə, səhər oğlumun yanına getdikdə mənə morqa doğru yönləndirildilər, dedilər ki, burdadır. Meyitə baxdıqda gördüm ki, oğlum boğazından qarın nahiyəsinə kimi yarılıb, sonradan isə tikilib. Onu da bildirim ki, orda oğlumu gətirmək üçün heç maşın da vermirdilər, zabitlər ancaq onu deyirdilər ki, götür apar. Dedim ki, bu övladdır, əsgərdir, toyuq, cücə deyil, mən bu vəziyyətdə hara və necə aparım?! Əsgər meyitini belə yola salırlar?! Axı, orduya sağlam oğul vermişdim, mənə isə onun ölüsünü qaytardılar. Nə isə oğlumu gətirdik, meyitin yuyulmasında da iştirak etmişəm. Əlinin içi mazutlu idi. Ekspertdən bunun səbəbini soruşduqda dedi ki, analiz götürmək üçündür. Beləcə, oğlumun nəşini Sumqayıta gətirdik, lakin orda şəhidlər xiyabanında dəfn etməyə qoymadılar. Oğlumun cənazəsini gətirən hərbiçilər dedilər ki, oğlum özünə qəsd edib. Lakin Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Zəngilan Rayon İdarəsi bununla bağlı mənə heç nə demədi. Sumqayıtda şəhidlər xiyabanında dəfnə icazə

vermədikləri üçün oğlumu məhrum atamın yanında torpağa tapşırırdıq".

"Oğlumun hərbi xidməti başa vurmasına 3 ay qalmışdı, indi isə o, yoxdur, nə şəhid adı verirlər, nə də hansı şəraitdə həlak olması ilə bağlı məlumat ala bilərəm"

Hadisənin üzərindən 3 ay keçməsinə baxmayaraq, hələ də oğlunun ölüm səbəbi ilə bağlı dəqiq, obyektiv məlumat verilmədiyini vurğulayan Tofiq Alişov əlavə edib ki, indiyədək ona ekspertiza rəyi də təqdim edilməyib: "Dünən (səhərgün-red.) Sumqayıt Şəhər Prokurorluğunda oldum, eşitdim ki, baş prokuror Kamran Əliyev sabah (bu gün-red.) ora gedəcək. Ona görə də baş prokurorla görüş üçün növbəyə düşdüm. Qeyd edim ki, ilk dəfə oğlumun dəfnindən 15 gün sonra Hərbi Prokurorluğun əməkdaşları mənimlə əlaqə saxlayıb, orada dindirilmişəm, verilən suallara cavab vermişəm. Lakin hələ də oğlumun ölüm səbəbini obyektiv araşdırıran, bu barədə dəqiq məlumat verən yoxdur. Oğluma şəhid statusu vermirlər, o zaman desinlər ki, övladım necə ölüb. O, özünə qəsd edə bilməzdi, çünki bunun üçün hər hansı əsas, səbəb yox idi. Deməli, onu qətlə yetiriblər. Əgər belədirsə, onda bununla bağlı araşdırma aparmalıdırlar. Lakin məsələyə əhəmiyyət verən yoxdur. Odur ki, "Hurriyyet" vasitəsiylə cənab Prezident İlham Əliyevə, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevə, baş prokuror Kamran Əliyevə müraciət edir, onlardan oğlumun ölüm səbəbini obyektiv araşdırılmasında yardımçı olmalarını xahiş edirəm. Oğlumun hərbi xidməti başa vurmasına 3 ay qalmışdı, indi isə o, yoxdur. Nə şəhid adı verirlər, nə də hansı şəraitdə həlak olması ilə bağlı məlumat ala bilərəm".

"Hurriyyet"

P.S. Mövzunu diqqətdə saxlayacağıq. Məsələ ilə bağlı yazıda adıçəkilən şəxslərin də mövqeyini işıqlandırmağa hazırıq.

...Vaxtilə Qarabağın taleyini həll edən erməni raykomların, Gevorkovların, bizim Mədəniyyət nazirliyində oturmuş pulgir əbləhlərin, titullu qələm zinakarlarının biganə, laqeyd baxışları altında qədim nekropollar şumlananda, onlarla türbə murdarlananda mən bədbəxt qapı-qapı düşüb indi "mordaları" teleekrandan düşməyən, yağ-bal içində yaşayan nakəslərə yalvarırdım. Bir vələdüzinə mənə səs vermədi... İndi isə hamının qeyrət damarı qalxıb, bunların üzlərinə tüpürən də yoxdur.

Stalinin vəfatından sonra min fırıldaqçı hakimiyyətə yiyələnmiş Xruşşov elə ilk aylardan sübut elədi ki, bacara bilmədiyi işi boy-nuna götürüb. Bəli, aylar keçdi, illər dolandı, avantürüst islahatlar, heç bir məntiqə sığışmayan təşkilati tədbirlər nəticəsində sovet imperiyası tədricən süqutuna doğru irəlilədi. ABŞ prezidenti Reyqanın sərrast ifadəsinə görə şər imperiyası SSRİ-nin məzarını elə öz rəhbərləri qazdı.

"Xam torpaqların həyata qaytarılması" epopeyası da puç çıxdı. Həm məhsul məhv oldu, həm də nəhəng torpaq sahələrinin humus təbəqəsi. Ən dəhşətli zərbə Dəşti-Qipçağa, yeni Qazaxıstana dəydi. O nüvə silahı qalmadı ki, burada sınaqdan çıxarılsın, on minlərlə kvadrat kilometr ziqliyət torpaq radiasiyaya məruz qaldı. Bəli, vaxt-vədə tamam oldu, Xruşşov kimi siyasi deqeneratların "səyi-zəhməti" sayəsində SSRİ çörək üçün xaricə əl uzatdı. XX əsrin görkəmli dövlət xadimi U.Çerçilin bu məşhur kəlamını burada verməyi lazım görürəm. "Vaxtilə Avropanı taxilla təmin edən Rusiyanı indi çörəyə möhtac etmək üçün doğrudan da dahi olmaq lazımdır". Bu simasız sovet mətbuatında illər boyu bir nömrəli kommunist kimi təriflənən Xruşşov üçün ən gözəl qiymət idi.

...I Pyotr amansız islahatları ilə cəhalet və barbarlıq bəstərində yatan Rusiyanı döyə-döyə Avropa mədəniyyətinə yaxınlaşdırdısa, güclü, müsəlləh imperiyanı yaradan alman qızı II Yekaterina oldu. Rus tarixçiləri və kübarları yekdilliklə ona Böyük adını boş yerə verməmişdilər. Qərinələr keçdi, türk-islam dünyasının bir-birlərini didib parçalayan əfəl hökmdarları birçə dəfə də olsun əlbir olmağa da cəhd göstərmədilər.

...Bizdə fəthləri ilə ad qazanmış Nadir Şah məzhəblər arasında baş verən açıq düşmənçiliyin kökünü kəsmək üçün çalışmağa başladasa, rəhmətlik Sabirin təbircə desək, nəşini quru yerdə qoyduq.

Dünyanı lərzəyə gətirmiş Çingiz xanın törəmələri ulu Yasanın yolundan çıxan saatda türk dilli, türk mənşəli azman ulusların da arasında məxletə düşdü. Qızıl orda xanları həm Rusiyanı Avropa səlibçilərindən qorudu, həm də bir-birləri ilə didişə-didişə sinələri üstündə bəslədikləri əfi ilanının

Putin Rusiyanının süqutu... ..Əvvəl-axır Rusiya prezidenti və onun mənfur bandası Ukraynada törətdiyi əməllərin cavabını alacaqlar

Putin Slavyan etnosuna qənim kəsilmiş orta əsr Vatikan ideoloqlarının, nasistlərin, Rozenberq kimi faşistlərin arzularını həyata keçirir...

Moskva knyazlığının güclənib böyüməyini heç sezmədilər də. Moskva boyarları il on iki ay döyüş atlarının bellərindən düşməyən cəngavərlərin dilini tapa bildilər. Ağ bədənli, mavi gözlü, əndamlı slavyan gözəlləri kara gəldilər. Çox keçmədi ki, yeni bir "etnos" güclənəcək və bütün tarixi hadisələrdə öz sözünü deyəcək. Bu prosesin başa çatması üçün çox da vaxt lazım olmadı, cəmi yüz il!

...Əmir Teymurun Səmərqənddəki türbəsi qardaş özbək xalqının səcdəgahıdır. Teymurilər dövrü sivilizasiyasının türk-islam tarixində necə rol oynadığını dünyaya bilir. Hər bəşəri tarixində Çingiz xan məktəbini böyük ustalıqla davam etdirib onu zənginləşdirmiş Teymurun bütün səfərləri dünyanın hərbi məktəblərində diqqətlə öyrənilir. Bu öz yerində... Amma Teymurun əmri ilə törədilmiş dəhşətli qətləmlərdən, yüz minlərlə günahsız insanın səmiguq qalmasından ziqliyət mədəniyyət asarlarının yer üzündən silinməsindən danışmaq üçün insanın əsəb telləri poladdan olmalıdır. Kulikov vuruşunda qıyamçı Mamaya qalib gəlmiş ruslar sevincdən başlarını itirib türk övladını saymaq belə istəmirdilər. Monqol hökmdarı Toxtamış hücum edib Moskvanı yerlə yeksan elədi. Qəhrəman kimi qürrelənib gəzən rus knyazları hərəsi bir yanda gizləndi. Rus knyazlarının köpünü yatırtmış, onları baş əyməyə məcbur etmiş Toxtamış arxadan Teymur vurdu. 1395-ci ilin aprel ayında Terek üzərində baş vermiş savaşa Toxtamış ağır məğlubiyyətə düşərək öldü. Teymur əsl yırtıcı kimi Qızıl Orda torpaqlarına soxularaq qarşısına çıxan bütün şəhərləri, qalaları yandırır dağıtdı. On minlərlə müsəlman qı-

lıncdan keçirildi və ölkə birdəfəlik qəhr oldu. Rus boyarları, pravoslav knyazlar rahat nəfəs aldılar. Teymur gələcək rus dövlətinin dirçəlib qüvvətlənməsi üçün şərait yaratdı. Onu da deyim ki, XIX əsrin sonlarında Rusiyada slavyanofil ideyaları yayılanda Teymurun şərəfinə böyük bir abidənin ucaldılması da məsləhət görülmüşdü. Heykəltəraşlar arasında müsabiqə də elan edilmişdi. Onun üçün rus niyə də heykəl qoymamalı idi? Qızıl Ordanın belə qırılmış, Sabir demişkən meydan Moskva "şəsinə fəidəbəxş" olmuşdu.

Özbək qardaşlarımızın milli iftixarı Teymur türk-islam dünyasına ən ağır zərbəni 1402-ci ildə Ankara savaşında vurdu. Yırtıcı katolik dünyasını divara qısnamış İldırım Bəyazid ona qoşulmuş tatar süvari qoşununun xəyanəti nəticəsində məğlub oldu. İstanbul fəthi yarım əsr geri atıldı.

Qeyri-bərabər vuruşda sadıq yeniçilər də həlak olandan sonra Bəyazid əsir düşdü. Şər qarışandan sonra Teymurun əmri ilə böyük ziyafət düzəndi və burada bütün türk-islam dünyasının tarixinə qara ləkə kimi düşmüş tükürpədicisi hadisə baş verdi. Teymur bir daha sübut etdi ki, dahi sərkərdə də olsa belə, onda bir zərrə də türk kişiliyindən əsər-ələmət yoxdur. Sonra nələrin baş verməsindən Bəyazidin əsirlikdə necə vəfat etməsindən yazmıram. Ancaq onu deməliyəm ki, Avropanın bütün kilsələrində, hökmdarların saraylarında Teymurun Bəyazidə qalib gəlməsi və onu alçaltması həftələrlə bayram edildi. Dünyanın işinə, fələyin gərdişinə baxın. Teymur kimi bir cəhənnəm zəbanəsi bir tərəfdə Qızıl Ordanı əzərək Rusiyanın dirçəlməsinə

kömək edir, o tərəfdə də katolik cahangirliyinin qəddini əymiş Bəyazid kimi əsl türk oğlunu vurur. Bəli, həm vuraniq, həm hədəfiz biz.

İndi də başqa "möcüzədən" bəhs edək. XXI əsrin əvvəlində Rusiya Ukraynanın şəhərlərini, kəndlərini bombardıman edir, qan su yerinə axır. Nəyin bahasına olursa-olsun Moskvanın əvvəlki ağalığını bərpa etmək istəyən Putinin əmri əsasında rus şəhərlərinin anası sayılan Kiyevə raketlər yağdırılır! Köhnə kişilər demiş, əsil-nəcəbəti bir olan iki slavyan xalqı bir-birini qırır.

Slavyan etnosuna qənim kəsilmiş orta əsr Vatikan ideoloqlarının, nasistlərin, Rozenberq kimi faşistlərin arzularını Putin həyata keçirir. Kimin ağlına gələrdi ki, dini, imanı, hətta dili də, mətbəxi də bir olan iki xalq bir-birinin qanını tökəcək. Bütün varlığımla əminəm ki, gec-tezi var. Putin bu əməllərinin cavabını verəcək. Ukrayna od içində, insanları doğma yurduvalarından pəren-pəren düşüblər, amma Moskva irticası torpağımızdan çıxmaq bəcəhənnəm, fars şovinistlərini də üstümüzə qışqırıdılıb, erməniyə də "Vur, arxanda durmuşam!" deyir.

...Vaxtilə Qarabağın taleyini həll edən erməni raykomların, Gevorkovların, bizim Mədəniyyət nazirliyində oturmuş pulgir əbləhlərin, titullu qələm zinakarlarının biganə, laqeyd baxışları altında qədim nekropollar şumlananda, onlarla türbə murdarlananda mən bədbəxt qapı-qapı düşüb indi "mordaları" teleekrandan düşməyən, yağ-bal içində yaşayan nakəslərə yalvarırdım. Bir vələdüzinə mənə səs vermədi... İndi isə hamının qeyrət damarı qalxıb,

bunların üzlərinə tüpürən də yoxdur.

Bu sətirləri yazdığım əsnada xəbər çıxır ki, Ukraynanın on milyon əhalisi işıqsız qalıb. Soyuqlar düşüb, indi təsəvvür edin millət nə çəkir. Bombardıman da bir an da yoxdur. Amma xalq kişi kimi vuruşur. Xaxol, yəni ukraynalı, bizim kimi unutqan deyil. Amansız vuruşlar, bəzi cəbhələrdə rusların məcbur olub qaçmaları bir daha sübut etdi ki, xaxol, nifrətində sabitqədəmdir, O, Moskva irticasının vətəninə başına gətirdiyi oyunları unutmayıb.

Unutqan olan bizik, 1918-1920-ci illərdə rus "inqilabçıların" ermənilərlə əlbir olub bizdə əlli minə qədər müsəlmanı qətlə yetirib, onlarla məskəni odlara qaladılar. Bir qərinə keçmiş "dahi" şai-

Firuz HAŞİMOV

rimiz "Bəli, bakılıyam, öz şöhrətim var! Mənim babam olmuş 26-lar!" yazdı. Başqa bir manqurt da zuy tutdu: "Kür, Araz, Ararat, gözəldir bu həyat qardaş olub, Hayistan, Azərbaycan" Sonralar simasız yaltaqların millətçi kimi tərifləyib dağ başına çıxartdıqları digər bir konformist də əsl simasını belə göstərdi: "Əziz xilaskarımız rus xalqına eşq olsun!" Onun Bakını yandırılmasını əmr edən manyaka həsr etdiyi poemanı hamı oxuyub.

...Əvvəl-axır Putin və onun mənfur bandası əməllərinin cavabını alacaqlar. Opponentlərim cürət edib mənə susdurmaq üçün müstəmləkə ədəbiyyatının digər xadimlərinin əsərlərindən sitatəzad gətirməsinlər. Hamını yerində oturmağa gücüm çatır. Sonda pərdə arxasından bütün rusofilləri ruhlandırın Çingiz Abdullayevə məsləhət görərdim ki, Maksim Kalaşnikovun 2014-cü ildə nəşr olunmuş "Putin Rusiyanın süqutu" kitabını götürüb diqqətlə oxusun.

Mən dəfələrlə ideoloji işə YAP pulgirliyinin vurduğu ziyanıdan danışmışam. Özünüz götür-qoy edin, bir yerdə ki, millətin qanlı cəlladlarına mədhiyyələr yazanlar Xalq yazıçısı adına layiq görülürsə, müsəlman ölkəsi sayılan məmləkətdə prezervativ reklam edənə "Xalq artisti" adını verirlərsə və bir adam da cürət olmur ki, danışsın, onda daha nə deyim?

Eldəniz QULİYEV

Evrika!

**Yeni "Vsyö" adlı qət-təzə kəşf!
O da ibarət olsun bundan ki...**

1. Həqiqəti demə;
2. haqq-ədalət axtarma;
3. hökumətin yekə-yekə məmurlarını tənqid etmə;
4. büdcə (eləcə də xalqın) pulunu talan edənləri görməzdən gəl;
5. uşaqpulu, qaz, işıq pulu, pensiya haqqında, habelə qiymətlərin əqrəbə dönüb hamını sancması barədə danışma, sus;
6. polisə "gözün üstə qaşın, paqonun üstə başın var" demə;
7. ölkəyə şərəflə, namusla qulluq etmək arzularını qətiyyənlə dilə gətirmə;
8. heç bir halda şəxsiyyətini, prinsiplərini və əqidəni qorumağa çalışma;
9. doğru-dürüst danışib də halal zəhmət və ləyaqətlə yaşamaq xəyallarını bilmərrə unut;
10. yaltaqlıq, qazan dibi yalama, yalmanma, pişiklənmə və bu kimi digər eksentrik, daha dəqiqi, əndirabadi xüsusiyyətlərdən iyrenmə...

...və s. və i.a.

Nəbədə bu sadalananlara qarşı çıxasınız ha! Qətiyyənlə və əsla!!! Əks-təqdirdə, həyatınız cəhənnəmə, yaşayışınız isə itin gününə döner...

Hə, bir də...

11. Mütləq bir ayağınız iqtidarda, bir ayağınız da müxalifətdə olmalıdır. Ki, başınızı xalqın içində saxlaya bilərsiniz!.. Baş da elə şeydi ki, olmadısa, vsyo!..

Bax belə, əzizlərim, (lətifəsi sizdən uzaq), "kora güzgü versən, sağ ol deməz" məsəli olmasın, amma ümid edirəm, mənim bu yep-yekə "VSYO"-mun nə boyda kəşf, ya icad olduğunu dəyrləndirərsiz?!

Hə, bir də...

Hərcənd, özünüz bilərsiz... Amanın gündü, birdən şeytan sizi yoldan çıxarar və qayıdıb deyərsiniz ki: "Yox, baba, biz daha susmayacağıq, biz daha mumlamayacağıq".

Və sonra üstəlik qayıdıb deyərsiniz ki, biz bundan sonra belə yaşamaq istəmirik; gənə kimi canımıza qarşı qanımızı sorursuz, əl çəkin, cəhənnəm olun! Təngə gəldik, çəkin dirədiyiniz bıçağı, - sümüyümüz ağrıyır... Ömrümüzü-günümüzü, taleyimizi məhv elədiniz, - itin, itilin artıq!

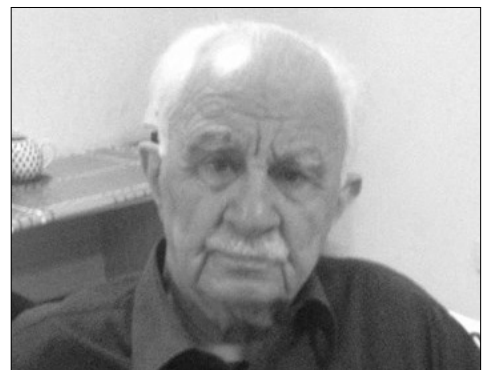
Bax, belə sözlər deməyin ha! Etiraz-filan da eləməyin!.. Əzizlərim, bu cürə ifadələr işlətmək çox təhlükəlidir, qorxuludu, üstəlik ağır bədəli-filanı var... Ən əsası, xeyri yoxdu! Qışın oğlan çağında adama bircə parça buz qiymətlərə belə sözlər təsir edərmi?!.. Özünüzü qoruyun, ölməkdən qoruyun.

Onsuz da həyat beş günlükdü, - tərslikdən beşi də iş gününə düşür!..

P.S. Allahım, yıxılmağa qanad ver mənə!..

Bakının mərkəzində "TeaFond"a məxsus milyonluq obyekt necə ala keçirilib?

"TeaFond" QTSC-nin direktoru Şamil Ağayev Teatr Xadimləri İttifaqının İdarə Heyətinin sədri Azərpaşa Nemətovu saxtakarlıqda ittiham edir...

Bakının tən mərkəzində, Nizami küçəsi 96 ünvanında "TeaFon" İstehsalat Kommersiya Birliyinin direktoru Şamil Ağayevin əlində Teatr Xadimləri İttifaqının (TXİ) sədri Azərpaşa Nemətovun qanunsuz əməllərini isbat edən 3 cildlik cinayət sənədləri var. Hüquqlarını müdafiə etmək üçün məhkəməyə müraciət etsə də, ədalətsizliklə üzləşib...

(Əvvəli ötən sayımızda)

Həmin vaxt Səbail rayon Prokurorunun köməkçisi M.Seyidovun Şamil Ağayevə göndərdiyi 31 oktyabr 2000-ci il tarixli məktubunda qeyd edilir: "Teafond İKM-in "Teafond" QTSC-yə çevrilməsi barədə məsələ TXİ-nin İdarə Heyətində 1996-cı il 16 fevral və 1996-cı il 26 iyun tarixli iclaslarında müzakirə edilmiş və bu barədə müsbət qərar qəbul olunmuşdur. Səbail rayon Prokurorunun T. Kazımovun AR İqtisad Məhkəmələri qərarlarının qanuniliyə nəzarət şöbəsinin rəisi C. İsmayilova göndərdiyi 07.05.1998-ci il tarixli məktubunda məlum olur ki, TXİ-də heç bir iclas protokolları və protokoldan çıxarışların qeydiyyatı kitabı aparılmır".

TXİ 26 iyun 1996-cı il tarixli aktı sübut edir ki, 3 sayılı dəyirman kompleksinin binası "Teafond" QTSC-yə məxsusdur. Ancaq Şamil Ağayev deyir ki, məhkəmələr ona əmlakına sahib çıxmağa imkan vermir: "Üzləşdiyim problemlə əlaqədar Mili Məclisin Dövlət Quruculuğu və Hüquq Siyasəti Komitəsinin sədri Əli Hüseynlinin qəbulunda olmuşam. Hətta o, hakim Ü. Mayilovun adını eşidəndə təəccüblə "O julik?" deyə soruşdu. Yeni onun cinayətkar olduğunu faktiki olaraq etiraf etdi. Daha sonra məhkəmə hüquq şurasının üzvü və Ali Məhkəmənin hakimi Aslan Kəpəliyevə müraciət etdim. Amma o da məni dinləyərək belə bir rəy bildirdi ki, Ü. Mayilovun qətnaməsini yuxarı instansiyalar artıq təsdiq edib. Ona görə də mən bir daha Ali Məhkəməyə müraciət etmək məcburiyyətində qalmışam. Belə bir dönmədə aprel 4-də saat 12:30-da Ali Məhkəməsinin kollegiyası hakim Şahmurad Hidayevin sədrliyi ilə (hakimlər Azər Hüseynov, Səadət Benktaş) məsələyə baxıldı. Mən mötəbər mənbələrdən əldə etdiyim məlumata görə məhkəmə iddiam təmin olunmayacaqdı. Çünki, Fatma Abdullazadə bu dəfə də işə müdaxilə etmişdi. Vəzifə səlahiyyətlərini istədiyi kimi aşmışdı. Sonunda ölkə prezidenti İlham Əliyevin "məmur özbaşınalıqlarına son qoyulması" tezisli ilə tutduğu vəzifəsindən biabircasına qovuldu".

Milyonlarla vəsaiti Teatr Xadimləri İttifaqı hara sovrub

Şamil Ağayev bildirir ki, Teatr Xadimləri İttifaqına (TXİ) dəstək məqsədi ilə ötən əsrin 80-ci illərində "Teatr Fondu" (qısaca adı TeaFond) İstehsalat Kommersiya Fondunu yaradıblar. Müəssisənin aylıq gəlirlərinin 30 faizini isə daim TXİ-nin hesabına köçürürdülər. Bu faktı isbat edən bank sənədləri var. Bununla yanaşı, TXİ-nin "Qızıl Dəviş" mükafat fonduna, hər ay tanınmış sənətkarların ad günü və yubileyləri tədbirlərinə, TXİ rəhbərliyinin müxtəlif ezamiyyətlərinə əlavə vəsaitlər köçürür.

Azərpaşa Nemətovun kriminal əməlləri və maliyyə fırıldaqlarından o zaman xəbər

tutub ki, "TeaFond"un adından müxtəlif şirkətlərlə icarə müqavilələri imzalamaqla əlavə gəlir mənbələrinə sahib çıxıb. Belə ki, Nizami küçəsi 96 ünvanında yerləşən keçmiş 3 sayılı dəyirman binası və ərazisi "TeaFond"un balansında olub. TXİ-nin maliyyə imkanları olmadığı üçün, ləzğv edilmiş keçmiş taxıl Məhsulları Nazirliyinin balansından çıxarılan zaman həmin ərazi və orada yerləşən mülkü "TeaFond" İstehsalat Kommersiya Birliyinin rəhbəri kimi həmin vəsaiti Şamil Ağayev ödəyib.

Şamil Ağayev onu da bildirdi ki, illərdir TXİ-nin idarə heyətinin sədri, 2003-cü ildən sonra TXİ-nin rəhbəri statusunu daşıyan Azərpaşa Nemətov dövlət qanunlarını pozaraq, ona məxsus əmlakı qanunsuz yərə mənimsəyib. Belə ki, "TeaFond"a məxsus Nizami küçəsindəki 67 sot ərazini "Muradlı" şirkətinə qanunsuz yərə satıb. O, Bakı şəhər Dövlət Əmlakının Reyestri İdarəsinin keçmiş sədri Arif Qaraşovla əlbir olaraq bu qanunsuzluqları edib. Bütün bunlar azmış kimi, həmin ərazidə dəyəri 100 min dollar olan və Şamil Ağayevə məxsus əmlakı da mənimsəyiblər.

Əmlak bazarı üzrə mütəxəssislər bildirirlər ki, Nizami küçəsi 96 ünvanı ilə bağlı ərazinin qiyməti onmilyonlarla dollar deməkdir. Həmin ərazidə qanunsuz yərə göydələnlər tikilib. Halbuki, əmlakın sahibi, Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatı olan və Vergilər Nazirliyinə hər ay vergi ödəyən Şamil Ağayevin şirkətinin ünvanı da məhz bu ərazi olaraq göstərilir. Qanunlarda göstərilirdi ki, daşınmaz əmlakın özəlləşdirilməsi və satılmasında Arif Qaraşovun rəhbəri olduğu idarənin heç bir səlahiyyəti olmayıb.

Qanunsuz icarədar taktikasının havadarı...

"Texniki inventarlaşdırma və Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı İdarəsi"nin keçmiş rəisi Arif Qaraşov TXİ-nin idarə heyətinin sədri Azərpaşa Nemətovla əlbir olaraq, Nizami küçəsi 96 ünvanında yerləşən və qanunla "TeaFond" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin balansında olan 67 sot ərazi haqqında qanunsuz ayrıca texniki pasport hazırlamış və sonra isə, həmin obyektə və ərazini istədikləri şirkətlərə icarəyə vermək üçün hərəkətə keçmişlər. Təbii olaraq, sənədləşmələr də qanunsuz olaraq TXİ-nin vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Qanuni mülkiyyətçi olan "TeaFond" şirkəti isə bütün bunlardan sonradan xəbər tutmuşdur. Ona görə də illərdir TXİ və "TeaFond" arasında acı bağırısaq kimi uzanan məhkəmə prosesləri davam edir.

TXİ-nin qanunsuz əməllərindən biri də "TeaFond" İstehsalat Kommersiya Birliyi qu-

rumunun rəhbərinin Şamil Ağayevin olması iddiasıdır. Halbuki, həmin qurum bütün sənədlərdə də qeyd olunduğu kimi Şamil Ağayevin adına rəsmi dövlət qeydiyyatına malikdir. Ədliyyə və Vergilər nazirliklərinin qeydiyyatında da məhz Şamil Ağayevin adı qeydə alınmışdır. Bununla yanaşı, 18 fevral 2010-cu il tarixdə Teatr Xadimləri İttifaqının 1 sayılı Bakı Yerli İqtisad Məhkəməsinə göndərdiyi məktubunda da bilmədən etiraf edib ki, "TeaFond" İstehsalat Kommersiya Müəssisəsinin təhsisçiləri Şamil Ağayev, Namiq Ağayev, Sevda Eminova, Fazil Nadirov və Ehtimal Səmədovlardır.

Probelmin qaranlıq tərəfi budur ki, TXİ-nin adından Arif Qaraşovla bütün qanunsuz əməlləri həyata keçirən Azərpaşa Nemətov sonradan "TeaFond"a qarşı məhkəmələrdə dava açmaq taktikasını tətbiq edib. Yeni "TeaFond"un mülkiyyətinə qanunsuz yolla sahib çıxmaq istəmişdir.

11 milyon manatlıq talançılıq

"TeaFond" Kommersiya İstehsalat Birliyinin "TURAN BANK"-ın hesabında 11 milyon manat vəsait də Teatr Xadimləri İttifaqının (TXİ) sədri Azərpaşa Nemətovun sayəsində yoxa çıxıb. Bu faktları sübut etmək üçün birliyin sədri Şamil Ağayevin əlində daşdan keçən müvafiq sənədlər vardır.

Əmlak bazarı üzrə mütəxəssislər onu da bildirdilər ki, adətən əmlak üzrə hər hansı bir mübahisəli məqamlar yarananda qarşılıqlı olaraq halallıq məsələsinə xüsusi diqqət yetirilir. TXİ sədri kimi Azərpaşa Nemətov "TeaFond"un rəhbəri Şamil Ağayevə nəinki hallıq təklifində bulunmuş, hətta mənasız məhkəmələrə üz tutmuşdur. Halbuki, 2002-ci ildə Azərbaycanda məhkəmə sistemi üzrə yeni qanunlar qəbul edildikdən sonra, TXİ-nin sədri Azərpaşa Nemətovun "TeaFond"-un əmlakına qarşı qaldırdığı bütün iddialar artıq qanunsuz sayılır. Şamil Ağayev bu qanunu əlində rəhbər tutaraq, qarşılıqlı məhkəmə proseslərinə üz tutmuşdur. Bu dəfə Azərpaşa Nemətov öncələrdəki kimi yeni havadarlar axtarışına çıxmışdır. "TeaFond" İstehsalat Kommersiya Birliyi yeni qanunla "Qapalı Tipli Səhmdar Cəmiyyəti"ne çevrildiyi üçün, TXİ-nin bu quruma qarşı mülkiyyət iddiasını ortaya atması tamamilə qanunsuz əməl hesab olunur. Bu faktı isbat etmək üçün Ədliyyə Nazirliyinin qeydiyyatına və Vergilər Nazirliyinin vergi ödəmələri sistemində nəzər yetirmək kifayətdir.

"Hurriyyat"

Fransa əsrlər əvvəl fədkliklərini yığmağa başlayır. Belə demək olarsa, Fransa'nın qan, göz yaşı, zülm, işgəncə üzərində qurduğu müstəmləkə şəbəkəsi domino daşları kimi dağılır. Bu dəfə Fransanın ikiüzlülüüyü İtaliyanın baş nazirinin dili ilə tənqid olunub.

Belə ki, İtaliyanın baş naziri Corca Meloni Fransanın Burkina Fasodakı müstəmləkəçilik siyasətini açıq şəkildə ifşa edib: "Uşaqlar qızıl mədənlərində işləyir, Fransa Burkina Faso üçün müstəmləkəçilikdən gələn qızıl pulları çap edir və bunun müqabilində bütün ixrac gəlirlərinin 50%-nin Fransa xəzinəsinə yatırılmasını tələb edir". Yeni uşaqların çıxardığı qızıllar əsasən fransız seyfələrində məskunlaşır. Amma bunlar Meloninin Fransanın sonunun çatdığını təsdiqləməyə yetərlidirmi?

Beəliklə, hazırda Fransanın dünya miqyasında ifşası və bu ifşanın gətirdiyi rəzalet yaşanıır. Bəzi hesablamalara görə, Fransanın sömürgəçi siyasəti 3 milyondan 4 milyona qədər insanın həyatına son qoyub. Bu ölkənin separatizmə dəstəyinin ən qanlı epizodu - 1967-70-ci illərdə Nigeriyanın cənub-şərqində başladığı separatçı müharibə az adama məlumdur. Burada Fransa xüsusi xidmət orqanları tərəfindən qızışdırılan yerli separatçılar qondarma "Biafra Respublikası"nı ortaya çıxarıblar. Necə də qondarma "Artsax"ı xatırladı, elə deyilmi? Fransanın terrorçu mahiyyəti daşıyan imzası qan rəngində bərq vurur.

Fransa Böyük Britaniyanın (Nigeriya keçmiş Britaniya müstəmləkəsidir) təsir zonasında "öz nizamını" yaratmağa çalışdı. Bu layihədə Fransanın dünyanın başqa yerlərində separatçılıqla "tirajladığı", yaxud "remake" etdiyi çox şey var idi. Bundan başqa, separatçılar və onların himayədarları bilərəkdən dini nifrət yaymağa və xristian əhalini müsəlmanların üstünə qaldırmağa "stavka" etmişdilər. Faktiki Nigeriya əhalisinin yarıdan çoxu müsəlmandır, lakin onlar əsasən ölkənin şimalında yaşayıır və "Biafriyan" separatizmi İslam əleyhinə ortaya atılmış nifaq idi.

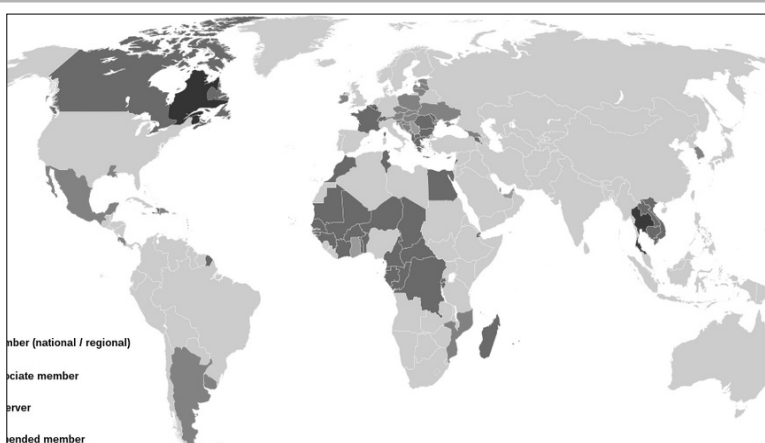
Belə çıxır ki, əgər Fransa "azadlıqsevər Biafra"nı belə dəstəkləyibse, o zaman həmin Afrikadakı digər xalqların azadlıq istəklərinə də o münasibəti bəsləməli idi. Xüsusilə,

Fransanın sömürgəçi siyasəti...

Fransızların bu siyasəti 4 milyona yaxın insanın həyatına son qoyub

Fransanın müstəmləkə zülmündən qurtulmaq üçün mübarizə aparan Əlcəzair xalqına. Lakin əlcəzairilərə münasibətdə Fransa onları "separatçılıq"da ittiham etməklə, açıq şəkildə soyqırım siyasəti yürüdüdü. Məsələ burasındadır ki, Əlcəzair qeyri-qanuni ilhaq edilib, Fransanın tərkibinə onun "departamenti" kimi daxil olunub. Və o vaxtkı Fransa qanunları nöqtəyi-nəzərindən

Belə çıxır ki, əgər Fransa "azadlıqsevər Biafra"nı belə dəstəkləyibse, o zaman həmin Afrikadakı digər xalqların azadlıq istəklərinə də o münasibəti bəsləməli idi. Xüsusilə, Fransanın müstəmləkə zülmündən qurtulmaq üçün mübarizə aparan Əlcəzair xalqına. Lakin əlcəzairilərə münasibətdə Fransa onları "separatçılıq"da ittiham etməklə, açıq şəkildə soyqırım siyasəti yürüdüdü...

onun müstəqilliyini müdafiə edənlər "Fransanın ərazi bütövlüyünə" qarşı çıxırdılar. Əlcəzair xalqına qarşı başlayan müharibədə 1,5 milyondan çox müsəlman işğalçı fransız müstəmləkəçiləri tərəfindən öldürüldü.

Sonralar hətta müstəmləkə statusundan qurtulmuş ölkələrdə belə, Fransa xüsusi xidmət orqanları müharibələri alovlandırmağa, hərbi çevrilişlər etməyə və ən iyrenc diktatorları dəstəkləməyə davam etdilər. İkinci Dünya Müharibəsindən sonra demək olar ki, fransız xüsusi xidmət orqanla-

rının "sızdığı" keçmiş Fransa koloniyalarında - Vyetnam, Kamboca, Livan, Çad, Ruanda, Mali, eləcə də Suriyada ən qanlı müharibələr və terror, soyqırım faktları baş verdi.

Fransa "özünün hesab etdiyi beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisində" milli kimliyini qoruyub saxlamaq istəyən xalqların iradəsini çox qəddarcasına boğur. Əslində Fransa əsl "xalqlar məzarlığına" çevrilib. Xüsusilə, ölkənin şimal-qərbində yerləşən Britaniya yarımadasının əhalisi olan bretonlar zorla assimilyasiya edilib. Əgər onlar assimilyasiya ol-

masaydı, indi həmin bretonların sayı Ermənistandakı ermənilərdən çox olardı. Lakin Fransada Breton dilində danışanların sayı sürətlə azalır, əgər 80-ci illərin əvvəllərində məcburi assimilyasiyaya baxmayaraq, təxminən 600 min insan Breton dilində danışdırsa, 90-cı illərdə 250 mindən çox deyil. Bu gün isə Breton dilində 100 mindən çox insan bilmir və onun son daşıyıcıları ölür. Bretonların gənc nəsli sadəcə olaraq əcdadlarının dilini bilmir. Bretonlar öz dövlətçilik ənənələri olan, özünəməxsus kelt dili ilə, bu gün heç kimin oxuya bilmədiyi orijinal ədəbiyyatı olan xalqdır.

Fransada yaşayan yerli xalqların digər dilləri kimi rəsmi istifadəsi hələ 19-cu əsrdə qadağan edildiyi üçün Breton dili əslində yoxa çıxıb. Orada mədəniyyəti öz ana dilində inkişaf etdirməyə çalışanlar təqib edilir, məktəblərdə uşaqlar Breton

dilində bir-biri ilə ünsiyyət qurduqlarına görə cəzalandırılırlar.

Dil baxımından almanlara fransızlardan daha yaxın olan elzaslılar, həmçinin Fransanın şimalında yaşayan və hollandaya yaxın bir dildə danışan Fleminqlər də eyni vəziyyətə düşüb. Fransanın cənub-qərbində və İspaniyanın şimalında yaşayan baskların kimliyi tamamilə silinib. İspaniyada baskların muxtariyyəti, ünsiyyət və yazılı dil qabiliyyəti olduğu halda, Bask torpaqlarının Fransadakı hissəsində belə deyil.

Paris hakimiyyəti Korsika adasının müstəqilliyi uğrunda hərəkatı da vəhşicəsinə yatırır. Korsikalıların assimilyasiyasına qarşı müstəqillik uğrun-

da mübarizə aparanlara terror və repressiya edilir. Fransa Okeaniyanın "xarici departamentlər" statusuna malik olan yerli əhalisinə, xüsusən Yeni Kaledoniya adasına, keçmişdə təzyiqlərə məruz qalmış kankalara qarşı mədəni soyqırım siyasəti aparır. Necə də İran hakimiyyətinin soydaşlarımıza qəddar davranışını xatırladır.

Məlumdur ki, Fransa uzun əsrlər boyu Avropanın aparıcı gücü olub. İnkişaf etmiş iqtisadiyyatı, mədəniyyət irsi, diplomatiya ənənələri və güclü hərbi qüvvəsi var. Ötən əsrin ortalarından etibarən Fransa birinci rəng güc statusunu itirsə də, hələ ki, BMT TŞ-nin 5 daimi üzvündən biridir, özünün nüvə silahı var. Bu, Fransaya Avropadakı nüfuzunu və keçmiş Afrikanın koloniyalarında, eləcə də Frankofoniyaya aid olan ölkələrdə nüfuzunu qoruyub saxlamaq iddiası verir.

Lakin bu gün Fransa tikişi sökülən paltar kimi "parçalanır", "dünyanın taleyinin hakimi" statusunu saxlamağa çalışır və digər geosiyasi oyunçulara müdaxilə etmək üçün separatizmi və münafişləri dəstəkləyir. Paris nə resursları, nə konstruktiv proqramı, nə də ardıcıl inkişaf proqramı və gələcək mənzərəsi olmaya-olmaya başqa güclərin təsir dairəsinə girir. Fransa qurmağa yox, məhv etməyə çalışır, bu zaman yalnız müflisləşmiş, qəzəbli millətçiliyə arxalanır. Lakin Fransanın "ulduzu sönür" və o bunun fərqiindədir, bunun üçün də aqressivləşir.

Hazırladı:
Ülviyyə ŞÜKUROVA

Ölkənin dərman bazarında əsl kaos yaşanır. Azərbaycan xaricdən dərman alan, əsasən yerli istehsalı sıfır həddində olan bir ölkədir. Dərman gətirmək, bazarda ticarət etmək isə qətiyyən mümkün deyil. Çünki bazarda əsas bir neçə inhisarçı var və onlar həm qiyməti, həm də keyfiyyəti diqtə edirlər.

Nəticədə Azərbaycan regionda qiymətlərin ən baha, keyfiyyətin isə ən aşağı olduğu dərman idxalından asılı ölkəyə çevrilir. Rəsmi statistik məlumatlara əsasən, Azərbaycanın dərman bazarında xaricdən asılılıq 96%-ə yaxındır.

Hökumətə təqdim edilən və zaman-zaman müzakirə olunan əsas məqam ondan ibarətdir ki, əgər yerli istehsalımız yoxdursa, qiymət artımının qarşısının alınması üçün gömrük rüsumları sıfırlanmalıdır. Və ya əlavə dəyər vergisi heç olmasa 2%-ə salınmalıdır. Nədənə bazarın leqallaşdırılması, rəqabət imkanlarının artırılması üçün hökumət əsaslı heç bir addım atmır.

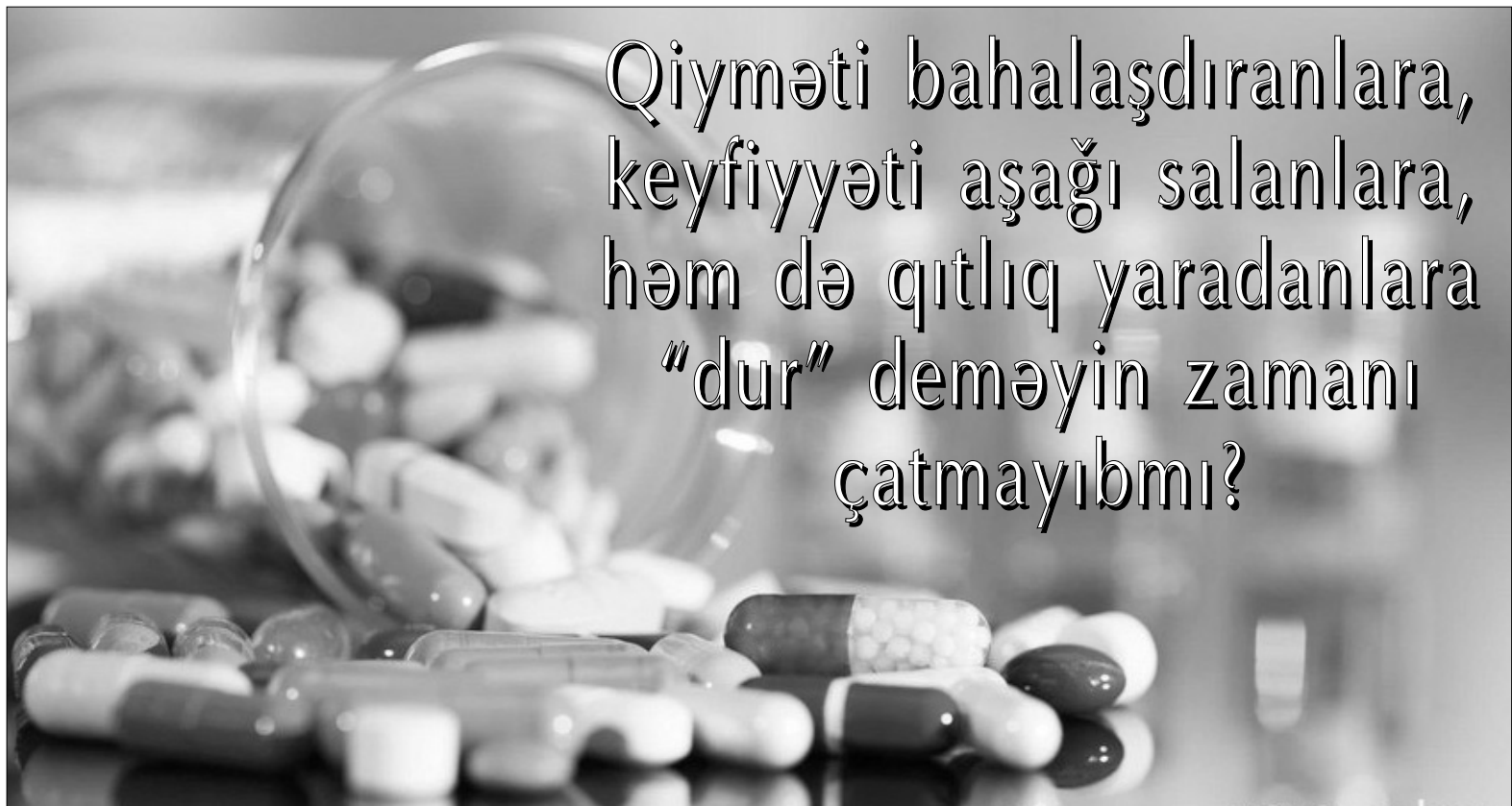
Son bir ay ərzində daxili bazarda qiymətlərin artması ilə yanaşı, eyni zamanda qıtlıq da baş verir. Bəzən yüngül və mütemadi istifadə edilən dərmanların qiyməti bahalaşır və sonucda həmin dərmanlar yoxa çıxır. Məsələn, indi ölkədə ən az tapılan və 10 dəfədən çox bahalaşan adi yod məhlulu tapmaq mümkün deyil. "Hurriyyet"-in araşdırmaları zamanı bəlli olub ki, iyun-iyul aylarında 70 qramlıq 1 qutu yod 30 qəpiyə satılırdısa, hazırda apteklərdə çətin tapılan yodun qiyməti 1 manat 80 qəpiyədir.

Bununla belə, Azərbaycanın səhiyyə naziri bu günlərdə mətbuata verdiyi açıqlamasında deyirdi ki, daxili bazarda heç bir dərman qıtlığı yaşanmır.

"Azərbaycan bazarında uşaqlara verilən hərərsəli-cı dərman vasitələrinin, xüsusilə də siropların azalmasının ölkəmizlə heç bir əlaqəsi yoxdur", - deyər nazir bildirmişdi.

Nazir deyirdi ki, dünyada həmin dərmanları istehsal edən şirkətlər baza maddədən istifadə edirlər: "Həmin baza maddəni istehsal edən iri farmakoloji şirkətlərin istehsalat xətlərində problem yaranıb. Bu böhran prinsipə tək Azərbaycanda deyil, hətta bəzi Avropa ölkələrində də müşahidə olunurdu. Son bir həftə ərzində mövcud problem tamamilə aradan qaldırılıb və həmin dərmanlar Azərbaycana gətirilib. Qısa müddətdə onlar pərakəndə satışa verəcək..."

"Dərman mafiyası" Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçilik edir

Qiyməti bahalaşdıranlara, keyfiyyəti aşağı salanlara, həm də qıtlıq yaradanlara "dur" deməyin zamanı çatmayıbmı?

Nazir deyirdi ki, dünyada həmin dərmanları istehsal edən şirkətlər baza maddədən istifadə edirlər: "Həmin baza maddəni istehsal edən iri farmakoloji şirkətlərin istehsalat xətlərində problem yaranıb. Bu böhran prinsipə tək Azərbaycanda deyil, hətta bəzi Avropa ölkələrində də müşahidə olunurdu. Son bir həftə ərzində mövcud problem tamamilə aradan qaldırılıb və həmin dərmanlar Azərbaycana gətirilib. Qısa müddətdə onlar pərakəndə satışa verəcək..."

böhran prinsipə tək Azərbaycanda deyil, hətta bəzi Avropa ölkələrində də müşahidə olunurdu. Son bir həftə ərzində mövcud problem tamamilə aradan qaldırılıb və həmin dərmanlar Azərbaycana gətirilib. Qısa müddətdə onlar pərakəndə satışa verəcək".

Çox maraqlıdır ki, nazirin hansı istehsal xətlərində yaranan problemdən danışdığını anlamaq mümkün deyil. Azərbaycanla nə Rusiya, nə Türkiyə, nə də Avropa arasında ticarət-logistika problemi yoxdur. Bunu Dövlət Gömrük Komitəsindən də, Nazirlər Kabinetindən də rəsmən açıqlayıblar. Türkiyə, Gürcüstan, Rusiya Azərbaycana əsas dərman ixrac edən ölkələrdir. Və qeyd etdimiz dövlətlərlə ticarət zəncirində heç bir problem yoxdur.

Çox maraqlıdır ki, Səhiyyə Nazirliyi və hökumət Azərbaycanda dərman problemi ilə bağlı cəmiyyətin bütün təbəqələrində narahatlıq olmasına baxmayaraq, lazımı addımlar atmır. Məsələn, sırasıyla vətəndaşlardan tutmuş, millət vəkiliyinə qədər hər kəs eyni mövqə-

dədir. Amma hökumət ənənəvi olaraq cəmiyyəti narahat edən bu problemi görməzdən gəlir.

Bununla belə, Milli Məclisdə müzakirələr gedir və yeni bir proqram hazırlanması barədə danışılır. Məsələn, MM-in Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov deyir ki, 2023-ci ildə Azərbaycanda dərmanların satışı və təminatı ilə bağlı proqram hazırlanacaq. Əlavə olaraq heç bir geniş açıqlama verilmir. Proqram nədən ibarətdir, konkret olaraq bazara hansı müsbət təsirləri olacaq və sair barədə heç bir açıqlama yoxdur. İndilikdə bilinən yalnız hansısa proqramın hazırlanmasıdır.

Halbuki, indi tək səbəst bazar iştirakçıları ilə deyil, rəsmi olaraq vətəndaşların dərman təminatı ilə bağlı da ciddi pozuntu halları mövcuddur. Bir neçə gün öncə Hesablama Palatasının Səhiyyə Nazirliyinin yanında İnnovasiya və Təchizat Mərkəzində audit yoxlaması aparıb. Adıçəkilən qurumun 2020-2021-ci illərdəki maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti audit keçirdiyi barədə rəsmi in-

formasiya yayıldı.

"Dərmanların topdansa satış qiyməti və tariflərin müqayisəsi Tarif Şurası tərəfindən tariflərin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə tətbiq olunan yanaşmanın bazarda mövcud olan qiymətlərin və meyllərin nəzərə alınmaqla çevik qaydada yenilənmədiyini göstərmişdir.

Belə ki, alınan 144 adda eyni dərmanın 81-də qiymət azalsa da, onlardan 4-də bu azalma fonunda tarif artırılmış, 67 adda dərmanın tarifinin sabit qalması fonunda qiyməti azalmış, ümumilikdə, tariflər 75 adda dərman üzrə 18,5%-57,1% daha baha müəyyənləşdirilmişdir.

Müqavilələrdə yararlılıq müddəti istehsal tarixindən ən azı 60,0% səviyyəsində müəyyən edilsə də, 6 adda dərman vasitəsinin yararlılıq müddəti 30%-dən aşağı, 10 adda dərman vasitəsinin yararlılıq müddəti 30-40%, 36 adda dərman vasitəsinin yararlılıq müddəti 40-50% və 129 adda dərman vasitəsinin yararlılıq müddəti 50%-60% aralığında olmuşdur", - Hesablama Palatasının yaydığı məlumatda deyilirdi.

Payız-qış mövsümündə infeksiyon və xroniki xəstəliklərin artması dərmana olan tələbatı artırır. Ölkədə isə ciddi problemlərdən biri də dərman qıtlığı ilə bağlıdır. Fərqli dövrlərdə

məsələnin həlli istiqamətində xarici şirkətlərin Azərbaycanda zavodlar açacağı, dərman bazarını zənginləşdirmək üçün müxtəlif ölkələrlə ticarət əlaqələrini genişləndirəcəyi barədə fikirlər səsləndirilsə də, belə görünür ki, ortada hələ də nəticə yoxdur.

Azərbaycana dərman ixrac edən Rusiya və Ukrayna arasında müharibənin uzun müddət davam etməsi isə əhali üçün vəziyyəti daha da qəlizləşdirib. Azərbaycana dərman idxalını həyata keçirən Ukraynanın əcazılıq sənayesində infrastruktur problemləri var.

Bu vəziyyətin ölkədə dərman defisitinə gətirib çıxarması gözlənilən idi, o səbəbdən alternativ bazarlar tapmalı idik. Çünki bu müharibənin nə vaxt bitəcəyi, Ukraynada bu infrastrukturun nə vaxt bərpa olunacağı, onun sonrakı statusunun necə olacağı bəlli deyil. Vəziyyət gündən-günə pisləşir doğru gedir. Ekspertlərə görə, dərman biznesi ayrı-ayrı qrupların monopoliyasında olduğundan vəziyyətin düzəlməsi qəlizdir. İndiki vəziyyətdə dərman qıtlığı tək müharibə ilə əlaqədar deyil, problemin kökü daha dərinə gedir. Ölkədə dərman monopoliyası var. Biznesmenlərə, imkanlı şəxslərə imkan verilmir ki, müstəqil şəkildə dərman preparatlarını Çin, Hindistan kimi ucuz istehsalçılardan alsınlar.

(Davamı səh. 12-də)

Tokayev oliqarxların pullarını xarici banklarda deyil, ölkə iqtisadiyyatının inkişafına yönəlməyin vacibliyi qənaətindədir".

Politoloqun sözlərinə görə, Tokayev Qazaxıstanın geosiyasi mövqeyini nəzərə alaraq çoxvektorlu siyasətə üstünlük verir: "Geosiyasi mövqeyi, iqtisadiyyatımıza 500 milyard dollardan çox vəsaitin cəlb olunduğunu və global şirkətlərin bizim bazarda fəaliyyət göstərdiyini nəzərə alaraq, biz sadəcə olaraq çoxvektorlu xarici siyasət aparmağa borcluyuq" deyən Tokayev milli maraqların qorunmasına, bütün maraqlı dövlətlərlə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın gücləndirilməsinə, bey-

"Tokayev Nazarbayevin xarici siyasətindəki yanlışları düzəltməyə çalışır"

Elxan Şahinoğlu: "O, prezidentliyinin yeni mərhələsində ölkədə iqtisadi islahatları dərinləşdirməyə çalışacaq"

"Tokayev korrupsiya ilə mübarizəni, o cümlədən Azərbaycan və Türkiyə ilə yaxınlaşma siyasətini davam etdirəcək"

Qazaxıstanda keçirilən növbədənəkar prezident seçkilərində Kasım-Jomart Tokayev 81,31 faiz səsle qələbə qazanıb. Bununla bağlı adınəkilən ölkənin Mərkəzi Seçki Komissiyasının sədri Nurlan Abdirəvov verdiyi məlumatda deyilir ki, Tokayev 6 milyon 456 min 392 seçicinin səsini toplayıb. Həmçinin, o da qeyd olunur ki, ikinci yeri 3,42 faiz səsle "Aııl" ("Kənd") partiyasının namizədi Jiquli Dairabayev, üçüncü yeri isə 2,53 faiz səsle iqtisadçı Meyram Kajiken tutub. Seçicilərin 5,8 faizi isə heç bir namizədə səs verməyib.

Bu arada, onu da nəzərinizə çatdıraraq ki, artıq Qazaxıstanın sabiq prezidenti Nursultan Nazarbayev Kasım-Jomart Tokayevi prezident seçkilərində qələbə qazanması münasibətilə ilk təbrik edib. Belə ki, o, "Qazaxıstan Respublikasında keçirilən prezident seçkilərində inamlı qələbənin münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm! Bu qələbə sizin dövlət başçısı kimi yüksək nüfuzunuza dələlət edir və xalqın apardığınız genişmiqyaslı islahatlar və yeni təşəbbüslərə sarsılmaz inamının danılmaz sübutu, eləcə də dövlətimizin müstəqilliyinin təhlükə altında olduğu kritik saatlarda göstərdiyiniz mətanət, qətiyyət və müdriqliyin etirafıdır. Sizə hər zaman xalqın bütöv dəstəyi və hörmətindən istifadə etməyi arzulayıram", deyərək bildirib. Tokayev isə öz

növbəsində, seçkisonrası bəyanatında Qazaxıstanın siyasi quruluşun yeni formasına keçdiyini, konstitusiyaya islahatının ardıcıl və aydın şəkildə aparılacağını qeyd edib. O, eyni zamanda ölkə iqtisadiyyatında köklü dəyişikliklərin olacağını da bəyan edib.

Beləliklə, "Hürriyyət" xəbər verir ki, mövzu ilə bağlı fikirlərini bölüşən "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu hesab edir ki, Tokayev prezidentliyinin yeni mərhələsində ölkədə iqtisadi islahatları dərinləşdirməyə çalışacaq, korrupsiya ilə mübarizəni davam etdirəcək: "Tokayevi prezident seçilməsi münasibətilə ilk təbrik edən keçmiş dövlət başçısı Nursultan Nazarbayev olub. Nazarbayev Tokayevin qələbəsini tarixi adlandıraraq, xalqın ona inandığını bildirib. Nursultan Nazarbayev Tokayevin rəhbərliyi ilə aparılan islahatlara təqdir edərək onun Qazaxıstan üçün ən kritik anlarda doğru qərar verdiyini vurğulayıb. Halbuki, Tokayev qaydalanı yaradarkən Nazarbayev irsindən qurtulmağa çalışır. Tokayev yeni Konstitusiyaya görə yalnız bir dəfə 7 il prezident olacaq. "Ədalətli Qazaxıstan - hamı və hər kəs üçün" şüarıyla çıxış edən Tokayev dövlət institutlarının yenidən qurulmasına ehtiyac olduğu siyasətindən çıxış edir. Böyük ehtimalla, Tokayev prezidentliyinin yeni mərhələsində ölkədə iqtisadi islahatları dərinləşdirməyə çalışacaq. Tokayev korrupsiya ilə mübarizəni də davam etdirəcək. Bu mübarizə nəticəsində Nursultan Nazarbayevin yaxınları dövlət institutlarından uzaqlaşdırılıb.

nəxalq sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsinə yönəlmiş xarici siyasət kursunun davam etdiriləcəyini bildirib. Bu, doğru strategiyadır. Qazaxıstan xarici siyasətdə hər hansı bir istiqamətə xüsusi üstünlük versə, başqa istiqamətlərdə təhlükə ilə üzləşə bilər. Misal üçün Astana Qərblə əlaqələri Rusiya və Çinlə əlaqələrdən üstün tutsa, Moskva və Pekinin müxtəlif təzyiqləri ilə üzləşəcək. Buna baxmayaraq, Qazaxıstanın Rusiya və Çin istiqamətlərində də ehtiyatlı olması vacibdir. Çünki Qazaxıstanın Rusiya və Çindən asılılığı bu ölkənin müstəqilliyinə ciddi təhlükə yaradacaq. Çinin Qazaxıstanda böyük yatırımları mövcuddur. Bu Nursultan Nazarbayevin xarici siyasətindəki yanlışlardan biridir. Qazaxıstanın Çinə olan borcu bir sıra hallarda Pekinin Astanaya təzyiq etməsinə şərait yaradır. Tokayev bu yanlış düzəltməyə çalışır".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbərinin fikrincə, Tokayevin türk dünyası ilə inteqrasiyanı genişləndirməsi Qazaxıstanın milli və təhlükəsizlik maraqlarına uyğundur: "Türk dövlətlərinin inteqrasiyası qonşu ölkələrə qarşı yönəlməyib, əsas hədəf əməkdaşlığın genişləndirilməsi və ortaq layihələrin reallaşmasıdır. Tokayevin prezidentliyi dövründə Astananın Ankara və Bakı ilə əlaqələri intensivləşib, qarşılıqlı səfərlər və ortaq layihələr Qazaxıstanın Azərbaycan və Türkiyə ilə yaxınlaşmasına şərait yaradıb. Tokayev prezidentliyi dövründə bu siyasəti davam etdirəcək".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Akif ƏLİYEV

Cahangir Əsgərovun başı üzərindəki "qara buludlar"

AZAL-da aparılan yoxlamalar "baş təyyarəçi"ni bitirəcəkmi?

“Azərbaycan Hava Yolları” Dövlət Konserinin (AZAL) rəhbəri Cahangir Əsgərovun başının üstünü "qara buludlar" alıb. Mətbuat yazır ki, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyindən xüsusi yoxlama qrupu ölkəmizin milli aviadaşıyıcı şirkətində yoxlamalara başlayıb. İddia olunur ki, son bir neçə il əhatə edən kompleks yoxlama 2 ay çəkə bilər. Ehtimal olunur ki, Cahangir Əsgərovun "adına yazılacaq yüz milyonlarla yeyinti" ondan geri alındıqdan sonra işindən kənarlaşdırılacaq.

Öncə ondan başlayaraq ki, AZAL rəhbəri Cahangir Əsgərov son illərdə Azərbaycanın ən populyar simalarından biridir. Xüsusilə, dünyada "Covid" pandemiyası başlayandan sonra, quru sərhədlərin bağlanması fonunda AZAL-ın bahalı təyyarə biletlərini almağa məcbur edilən vətəndaşlarımız onu tez-tez "yada salır". C.Əsgərov həm də məşhur "biğ əhvalatı" ilə qısa müddətdə mətbuatda və sosial şəbəkələrdə "ulduz"a çevrildi. Onun biğı aylarla ölkə gündəminin başlıca mövzularından biri oldu.

Həmişə səbəbdən bu əhvalatdan xəbərsiz olan hörmətli oxucularımızın diqqətinə çatdırmaq ki, Cahangir Əsgərov bir müddət cavanlaşmaq eşqinə düşüb. Əvvəlcə, üz-gözündəki qırıqları aradan qaldırmaq, sallanan dərisini dartdırmaq fikrinə düşsə də, yaxınları onu inandırır ki, cavan görünmək üçün öncə biğını qırxmalıdır. AZAL şefi bu məsləhətə əməl edərək, biğini ülgücləndirib. Soruşanlara da deyib ki, tükələri töküldüyü üçün biğini yeniləmək qərarına gəlib. Lakin Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycana səfəri çərçivəsində cənab Əsgərovun biğısız halına sataşması, onu yenidən biğ saxlamaq məcburiyyəti qarşısında qoyub. Hətta, bəzi söz-söhbətlərə görə, prezident İlham Əliyev də ona biğini bərpa etməyi tövsiyə edib. Beləliklə, Cahangir Əsgərov uzun ayrılıqdan sonra öz biğına qovuşub və deyilənə görə, Ərdoğanın sonuncu səfərlərinin birində cəsarətlə onun qarşısına çıxaraq, biğını nümayiş etdirib.

Əlbəttə, bizim AZAL şefinin biğı ilə işimiz yoxdur, tökülməz və uzunömürlü olsun. Amma ölkəmizdə təyyarə biletlərinin qiymətinin qonşu dövlətlərlə müqayisədə 2-3 dəfə, bəzən daha baha olması, hər bir vətəndaş kimi, bizi də düşündürməyə bilməz. Bir halda ki, Azərbaycan neft ölkəsidir və biz xaricə digər neft məhsulları ilə yanaşı, təyyarə yanacağı da satırıq, o halda ölkəmizdə biletlər niyə fantastik qiymətə olmalıdır?! Üstəlik, bir çox ölkələrdən fərqli olaraq, "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konserinə hər il büdcədən külli miqdarda dotasiya ayrılırsa, qiymətlərin qalxmasına səbəb olan amillər nələrdir? Əlbəttə, bu sualın ancaq bir cavabı var: korrupsiya, talançılıq!

Belə olduğu halda, təbii ki, AZAL-da yoxlamaların aparılması hər bir vətəndaşın üreyincədir. Lakin, gərək, bu yoxlamaların da obyektiv nəticəsi olsun və C.Əsgərov quru sərhədlərin bağlı qaldığı dövrdə vətəndaşlarımızı etdiyi zülmün cəzasını çəksin. Şübhəsiz, bu cəza ən yüngül halda onun vəzifədən uzaqlaşdırılması və xalqdan oğurladığı pulların büdcəyə qaytarılmasıdır. Odur ki, vətəndaşlarımız bu yoxlamaların sonucunu səbrsizliklə gözləyir. Necə deyirlər, 2 il dözdük, 2 ay da dözərik.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi

Noyabrın 15-də Fransa Senatının Azərbaycan əleyhinə qətnamə qəbul etməsi ölkə gündəminin başlıca mövzudur. Şübhəsiz, bu məsələ hələ uzun müddət də istər mətbuatda, istər də sosial şəbəkələrdə müzakirə olunacaq. Üstəlik, son günlər olduğu kimi, Fransanın Azərbaycana qarşı ədalətsiz mövqeyini kəskin tənqid edənlərlə yanaşı, "qaranlıq otaqda qara pişik axtaranlar", bu məsələdə hansısa dövlət rəsmilərini ittiham edənlər də olacaq.

Təbii ki, ikincilər ya Fransanın ölkəmizə qarşı apardığı siyasətdən xəbərsiz olanlar, ya da qərəzli bir şəkildə hansısa yetkili şəxsi qaralamağa çalışanlar olacaq. Odur ki, biz bu yazımızda Fransa Senatının Azərbaycanla bağlı qəbul etdiyi qətnamənin arxasında hansı maraqların dayandığını, eyni zamanda bu sənədin ölkəmizə nə kimi təsir imkanlarının olduğuna aydınlıq gətirməyə çalışacağıq.

Diplomatik əməkdaşlığın tarixi

Fransa dövlətinin uzun illərdir Azərbaycan dövlətinə qarşı sərgilədiyi siyasətdən xəbərsiz olanlara qısaca olaraq xatırladaq ki, təkcə Qarabağ münaqişəsinin mövcud olduğu son 30 il ərzində rəsmi Parisin tutduğu mövqe erməniləri müdafiə etmək olub. Eynilə, bundan öncəki tarixdə də fransızların hər zaman ermənilərə dəstək olduğu kimşəyə sirr deyil. Əslində, burada da qeyri-adi bir məsələ yoxdur. Çünki tarixi faktlar da sübut edir ki, hər iki millətin kökü eynidir...

Azərbaycanla münasibətlərə gəldikdə, dəyərli oxucuların diqqətinə çatdırmaq ki, Avropanın siyasi, iqtisadi, mədəni həyatında mühüm rol oynayan Fransa ilə ölkəmizin diplomatik münasibətləri hələ 1918-ci ildə - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti elan olunduğu vaxtdan formalaşmış. O dövrdən etibarən dövlət rəhbərlərinin qarşılıqlı səfərləri ilə münasibətləri daha yüksək səviyyəyə çatdırmaq üçün ciddi səylər göstərilmiş. Həmçinin, onu da xüsusi olaraq vurğulayaq ki, 1993-cü ildə Prezident Heydər Əliyev xarici ölkələrə ilk rəsmi səfərini məhz Fransadan başladı. Daha sonra Azərbaycan-Fransa tərəfdaşlığı Prezident İlham Əliyevin 2003-cü ildən ölkəyə rəhbərlik etdiyi müddətdə bir qədər də dərinləşdi. Heç də təsadüf deyil ki, Prezident İlham Əliyev də ilk xarici və rəsmi səfərini Fransaya gerçəkləşdirdi. Sonrakı illərdə də rəsmi Bakı Parislə daha yaxından əməkdaşlıq etmək üçün önəmli si-

Fransanın Azərbaycanla təzyiq

Senatın ölkəmizin əleyhinə qəbul etdiyi qətnamə fransız həyasızlığının bariz nümunəsi hesab oluna bilər

yasi gedişlər etdi. Hansı ki, bütün bunlar Azərbaycanın xarici siyasət kursunda Fransaya böyük önəm verildiyini göstərirdi.

Qarşılıqlı əlaqələr

İki ölkə arasında münasibətlərin belə yüksək səviyyəyə çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətinin də özünəməxsus rolu olub. Fondun prezidenti, Birinci vitse-prezident - Mehriban Əliyeva bu əlaqələri daim diqqət mərkəzində saxlayır, öz fəaliyyəti ilə ölkələrarası münasibətlərə töhfə verirdi. Eyni zamanda, Milli Məclisdə Azərbaycan-Fransa parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu səmərəli fəaliyyət göstərir. Bu qrupun rəhbəri də məhz Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır. 2019-cu il martın 11-də birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın Fransaya növbəti səfəri ilə qarşılıqlı münasibətlər daha üst səviyyəyə qalxdı. Bundan başqa, Heydər

İqtisadi münasibətlər

Həmçinin, Fransa iqtisadi maraqlar sferasında ölkəmizlə telekommunikasiya, şəhərsalma, nəqliyyat, yüngül sənaye, şərabçılıq və digər sahələrdə də əməkdaşlıq edir. Son illər ərzində iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 2 milyard dollar təşkil edib və Azərbaycanda həm səhmdarlar, həm də tədarükçülər qismində 50-dən çox fransız şirkəti fəaliyyət göstərir. Azərbaycana əmtəə ixrac edən ölkələr arasında Fransa ilk onluğa daxildir. Fransanın Azərbaycana göndərdiyi ixracat məhsulları daha geniş sahələri əhatə edir. Bunlar əsasən təchizat avadanlıqları, informatika və elektronika məmulatları, sənaye və kənd təsərrüfatı avadanlıqları, digər sənaye məhsulları - məsələn, kimya, kosmetika və metal məmulatlardan ibarətdir. Fransız müəssisələri bank, elektrik enerjisi və ətraf mühitin mühafizəsi və istehlak malları bölmələrində fəaliyyət göstərir.

Azərbaycanla Fransa arasında infrastruktur, nəqliyyat, ictimai nəqliyyat, metro, dəmir yolu nəqliyyatı, suyun idarə edilməsi və bu sektorlara investisiyaların yatırılması sahəsində geniş əməkdaşlıq, xüsusilə nəqliyyat, ərzaq-yeşil, mehmanxana, kənd təsərrüfatı, enerji, yüksək texnologiyalar, telekommunikasiya və s. sahələrdə iqtisadi əlaqələr var.

Bundan başqa, fransız müəssisələri neft və neft məhsulları sahəsində daha yaxından iştirak edir, onlar Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin idarə edən konsorsiuma daxildir. "Total" şirkəti bu konsorsiumun 5 faizine, Bakı-

Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin 10 faizinə sahibdir. 2009-cu il fevralın 27-də "Total" şirkəti Xəzərin Azərbaycan sektorunda "Abşeron" strukturunun birgə kəşfiyyatı və işlənilməsinin əsas prinsipləri haqqında fransızlarla müqavilə imzalayıb və burada "Total"-in iştirak payı 40 faizdir.

İki ölkə arasında ətraf mühitin çirklənməsinə qarşı mübarizə sahəsində də əməkdaşlıq genişlənilir. Fransanın CNIM şirkəti ilə Bakıda zibil emalı zavodunun tikintisi və zavodun 20 il ərzində istismarı barədə müqavilə var.

Fransanın Azərbaycanda təmsil olunan iqtisadi maraqlarının bir nümunəsi kimi "SUEZ Group"-un ölkəmizdə keçirilən layihələrdə iştirakında da vurğulamaq olar. Belə ki, "SUEZ Group"-un baş icraçı direktoru Bertran Kamusun 2020-ci il yanvarın 22-də DAVOS forumunda Prezident İlham Əliyevlə görüş əsnasında kimya məhsullarının istehsalı, məişət tullantılarının yığılması və emalı, habelə meliorasiya sahəsində qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi istiqamətində əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparılmışdı. Bundan əvvəl isə, hələ 2018-ci ilin iyulunda Prezident İlham Əliyevin Fransaya səfəri çərçivəsində "SUEZ Group"-la "Azərsu" arasında Sumqayıt şəhərinin su ilə təchizatına dair müqavilələr imzalanmışdı. O cümlədən, "Azərkosmos"-la Fransanın kosmik tədqiqatlar üzrə Milli Elmi Mərkəzi arasında razılaşmalar, "AZAL"-la "Thales" arasında "Modern Construction Group" memorandumu, kibertəhlükəsizlik barədə razılaşmalar imzalanıb və müxtəlif zamanlarda Azərbaycanda 11 fransız kompaniyası ilə rə-

mi görüş keçirilib.

Mühüm layihələr

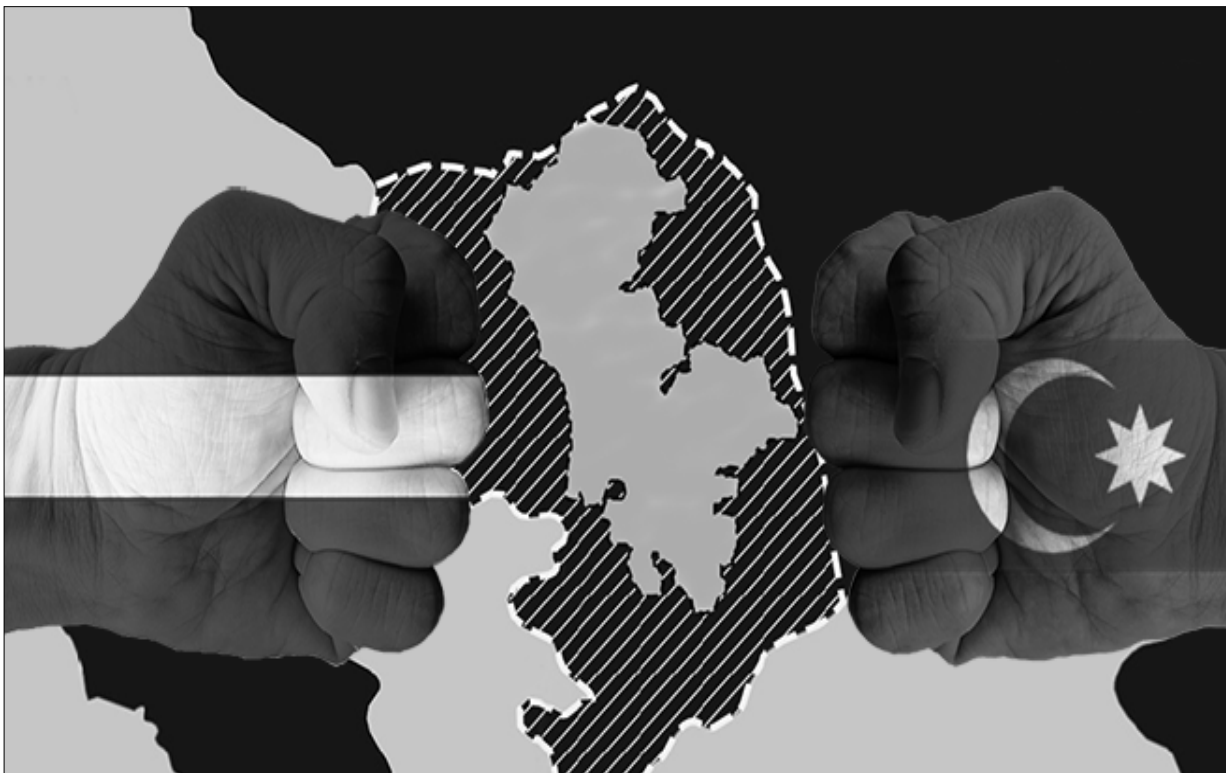
Fransa Azərbaycanın gəmiçilik sahəsində də iştirakçısıdır. Belə ki, hələ 2017-ci ildə Fransanın "Intelligence online" bülleteninin "Bataille acharnee entre patrouilleurs a Bakou" məqaləsində öz mənbələrindən əldə etdiyi məlumata görə, iki Avropa gəmiqayırma assosiasiyası Xəzərdə ilk olaraq yer almaq üçün qızgın mübarizə aparırdı. Fransanın "Naval Group" holdinqi (keçmiş DCNS) Azərbaycana "Gowind" layihəli ən azı üç patrul gəmisini satmağa çox çalışırdı. Prezident İlham Əliyev 2017-ci ilin yazında Fransaya səfəri zamanı Hərbi Dəniz Qüvvələri Qrupunun prezidenti Erve Giyu ilə görüşmüşdü və görüş zamanı Fransanın təklifinə maraq göstərdiyini vurğulamışdı. Fransızlar Bakı Gəmiqayırma Zavodu ilə də birgə işbirliyi edirlər. Məsələn, təkcə üç patrul

randumun kosmik xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, kosmik proqramın daha da genişləndirilməsi, o cümlədən iki ölkə arasında məkan informasiyasının inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd etmişdi.

Bu məlumatın ardınca, Türkiyənin sənaye və texnologiya naziri Mustafa Varank Türkiyə Azərbaycan və Pakistanla kosmik tədqiqatlar sahəsində saziş imzalanmasına hazırlıq getdiyini açıqladı. "Biz artıq üç ölkə ilə bu sahədə saziş imzalamışıq. Pakistan və Azərbaycanla saziş layihələri artıq hazırdır və imzalanma mərhələsindədir", - deyə nazir bildirmişdi.

Sıxışdırılmaq qorxusu

Haşiyyə çıxmaq ki, 44 günlük İkinci Qarabağ Savaşında da qardaş Türkiyə ilə yanaşı, dost ölkə olan Pakistanın da Azərbaycanın yanında yer alması ölkəmizin güclənməsinə qarşı olan digər dövlət

Yunanıstanı dəstəklədiyi kimi, ritorik olaraq Azərbaycana qarşı da Ermənistanı dəstəkləyir. Yuxarıda dediklərimizdən bu nəticələri çıxara bilərik:

1. Fransa Azərbaycan-Britaniya əməkdaşlığından qıcıqlanır, çünki öz qitəsində də ABŞ-Britaniya tandemi tərəfindən sıxışdırılır. ABŞ-Britaniya tandeminin Azərbaycanı dəstəyinə qarşı Fransa-Ermənistan tandemini irəli sürür;

2. Paris Senatın qətnaməsi ilə Bakıya, Britaniyaya göstərdiyi "xoş sifət"i ona da göstərməsini istəyir. Bakının gerçəkləşdirdiyi layihələrdə daha çox pay almaq istəyir;

3. Azərbaycan Türkiyə-Pakistan tandemində iştirak etdiyi üçün Türkiyənin Fransanı Afrika-dan çıxarmaq strategiyasında rol almağa iddialıdır. Buna Əlcəzairdə fəallaşmağı, Keniyada səfirlik açmağı misal çəkmək olar. Yəqin ki, bu istiqamət daha da irəliləyəcək;

4. Qətnamənin Azərbaycana xəbərdarlıq kimi ortaya atıldığı ehtimalına şans versək, Azərbaycan əlaqələri genişləndirdiyi təqdirdə Fransanın arxa planda razılaşaçağı işbirliyinin üstünü örtmək üçün üzdə erməni lobbisini sakitləşdirmək məqsədilə Senatın qətnaməsini sadəcə ermənilərə yem kimi ortaya atdığını təxmin edə bilərik. Hər halda hadisələrin sonrakı cərəyanı bizə yol göstərəcək.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

P.S. Yeri gəlmişkən, dünyanın Heydər Əliyev Mərkəzində hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) yaradılmasının 30-cu ildönümünü münasibətilə keçirilən tədbirdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev Fransa və Ermənistanla bağlı maraqlı zarafat edib. Prezident deyib: "Onlar bir-birlərinə "qardaş" da deyə bilərdilər, amma nədənsə "bacı" deyirlər...". Göründüyü kimi, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın YUNESKO-dakı vəzifəsindən geri çəkilməsindən sonra Prezident İlham Əliyevin bu çıxışı Azərbaycanın dostluğu dərinləşdirməsi istiqamətində atdığı addımlara Fransa Senatının qətnamə qətnamə ilə cavab verməsinə ən yüksək səviyyədə etirazlardır...

gəmisinin tikinti ilə bağlı müqavilə, silahlar da daxil olmaqla 430 milyon avro dəyərində idi. Bu addımla Prezident Əliyev Fransa prezidenti Emmanuel Makrona həm də "siyasi siqnal" ötürmüşdü.

Sadalananlara əlaqə olaraq onu da qeyd edək ki, Azərbaycanın ilk peyki - "Azerspace-1" Cənubi Amerikada, Fransanın inzibati idarəçiliyində olan Fransız Qvianasındakı Kuru kosmodromundan - Qviana Kosmik Mərkəzindən üzərində üçrəngli Azərbaycan bayrağı olan "Ariane-5" daşıyıcı raketini orbitə buraxılmışdı və 44 günlük müharibədə düşmən tərəfin mövqelərinin aşkarlanması, vurulmasında bu peyklar əhəmiyyətli rol oynamışdı.

Amma bəzi fransız şirkətlərinin ölkədən getmə meyli də müşahidə olunub. Belə ki, təyyarə istehsalı edən "Airbus Defence And Space SAS" şirkətinin ölkəmizdəki töərəmə filialı Azərbaycandan gedişini elan edib. Digər bir incə məqamı da xatırladaq ki, bu ilin 22 yanvarında Fransanın Bakı səfiri Zakari Qross Twitter səhifəsindən Azərbaycanla Fransanın kosmos sahəsində əməkdaşlığı barədə paylaşım etmişdi. Paylaşımında "Azər-kosmos" ASC-nin sədri Saməddin Əsədov ilə görüşdən sonra "mən Fransa, Al və Azərbaycan arasında kosmos sahəsində əməkdaşlığın kənd təsərrüfatı, su təsərrüfatı, elm, tələtib üçün əhəmiyyətinə həmişəkindən daha çox əmin oldum", deyə bildirdi. Bu ilin 24 oktyabrında isə Azərbaycan Kosmik Agentliyi (Azərkosmos) ilə Pakistanın Kosmik və Üst Atmosferin Tədqiqatları Komissiyası (SUPARCO) arasında anlaşma memorandumu imzalandı. Memorandum əsasən kosmik elm, texnologiyalar və həllər, potensialın artırılması və təcrübə mübadiləsi sahəsində birgə tədbirlərdən nəzərdə tutulur. Məlumatla görə, "Azər-kosmos" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Saməddin Əsədov memo-

lərle yanaşı, Fransanı da narahat edən faktorlardan idi. Görünür, həmin ərəfədə, eləcə də ondan sonra Fransanın Azərbaycana qarşı aqressiyasının qaynağı da məzh özünü sıxışdırmış durumda görməsi ilə bağlıdır.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan da artıq Əlcəzairdə aktivləşib, Albaniya ilə Keniyada səfirlik açır. Əlcəzair ilə Keniya Fransanın "belindən qazanc qazandığı" ölkələrdir və bu istiqamətdə yenə Türkiyə-Azərbaycan tandemi işləyir. Şərqi Avropa isə Britaniya ilə ABŞ-ın Fransa və Almaniya "cüt-lüyünün" başında durduğu Qərbi Avropaya qarşı dirçəldəcəyi yeni mərkəzdir. Azərbaycanın Ukraynaya müharibədə göstərdiyi kömək Qərbi Avropanın xoşuna gəlir, çünki Ukrayna-Polşa xəttinin dirçəlməsi Fransa-Almaniya xəttinin zəifləməsi deməkdir.

Onu da nəzərə alaq ki, hazırda Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda ölkəmizin Avropanın qazla təminatında və enerji təhlükəsizliyinə töhfə verir.

Azərbaycan Avropanın xilaskarı rolunda

Fransanın Azərbaycanla yürütdüyü və yüksək həcmli qazanc əl-

də etdiyi yuxarıda sadalanan və sadalanmaya əməkdaşlıqlara rəğmən, rəsmi Parisin Ermənistanı açıq şəkildə dəstəkləməsi, lakin bunun sadəcə erməni lobbisinin gücü ilə izah edilməsi o qədər də məntiqli görünür. Çünki, nədənsə erməni lobbisinin gücü Fransa dövlətinə lazım olduğu məqam və zamanda önə çıxarılır. Sadəcə, Paris Azərbaycan-Britaniya işbirliyindən doğan müttəfiqlik fonunda əlləri boş qalmaq istəmir və bu mənada Senatın qətnaməsini ölkəmizə xəbərdarlıq kimi də anlaşıla bilər.

O da məlumdur ki, Britaniya-ABŞ tandemi üçün Əfqanıstandan başlayan enerji marşrutunun (Əfqanıstanda dünya litium ehtiyatının 70%-i var ki, litium gələcəyin yanacağı sayılır) ta İraq Kürdüstanı, Suriya, İraq, Afrika bölgəsində enerji resurslarına birləşən xəttin təhlükəsizliyi vacibdir. Azərbaycan, həmçinin də Zəngəzur dəhlizi bu marşrutun bir halqasıdır. Brüsselin-Parisin Cənubi Qafqaz regionuna artan marağı təkcə qaz tədarükünü artırmaqla məhdudlaşmır. Avropa korporasiyaları Rusiya bazarını tərk etməyə başladıqdan sonra onların niyyəti Cənubi Qafqazdan keçərək Mərkəzi Asiyaya uzanmaqdır. Və buradan

belə nəticə çıxır ki, Senatın qətnaməsində niyə "nəyin bahasına olursa-olsun" İrəvanı dəstəkləmək və onun hərbi qabiliyyətini, "ərazi bütövlüyünü" dəstəkləmək heç də təsadüf deyil. Azərbaycanın prioriteti olan Zəngəzur Türkiyə ilə aramızda "sədd" kimi saxlanılmaq istənilir. Yeni Fransa Ermənistanının dərdində deyil, Paris bölgədən keçən logistik marşrutlarda iştirakını təmin etmək istəyir.

Yeri gəlmişkən, qətnamədə nəzərdə tutulur ki, Azərbaycana qarşı sanksiyalar, Fransanın Avropa ölkələri ilə birgə Azərbaycana qarşı ölkə rəhbərliyinin aktivlərinə həbs qoyulması, ondan neft və qazın idxalına qadağa qoyulması kimi tədbirlər hazırlasın. Fransa parlamentariləri də ölkə rəhbərliyindən Dağlıq Qarabağda humanitar missiyanın yaradılmasını təmin etməsini istəyirlər.

Əlbəttə, Bakı Avropaya qaz və neft tədarük edərkən, Parisin belə bir tərəfdaşını itirməsi onun üreyincə deyil. Ölkələr arasında əməkdaşlığın strateji xarakter daşımamasına baxmayaraq, bu əməkdaşlığa Fransa da az maraq göstərməyib. Müvafiq olaraq, Brüsseldə Senatın qətnaməsinin dəstəklənməsinə praktiki olaraq heç bir şans yoxdur. Çox güman ki, senatorların özləri də bunu başa düşürlər. Doğrudur, Fransada erməni diasporu böyük gücdür, lobbinin nümayəndələri mədəniyyət, incəsənət, biznes və siyasət həyatında iştirak edir. Lakin bütün hallarda, sadəcə parlament səviyyəsində bəyanatlar olacaq və işlər bu bəyanatlardan uzağa getməyəcək.

Fransanın ölkəmizə təzyiq rıçaqları nələrdir?

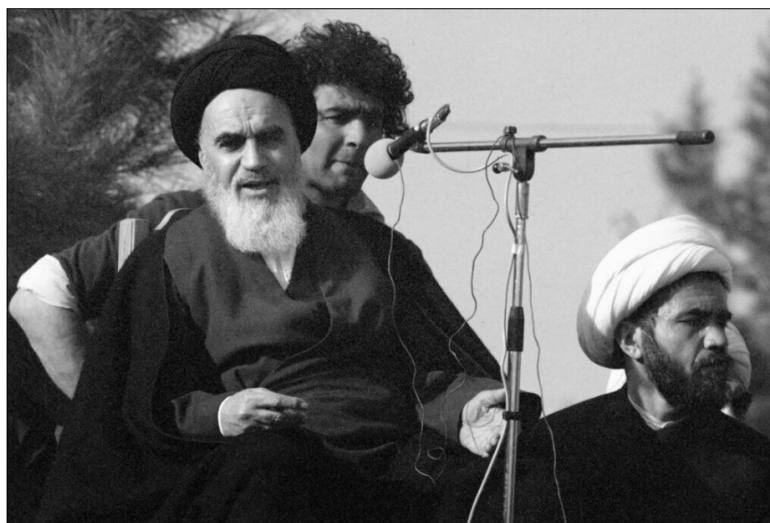
Ümumiyyətlə, Parisin Bakıya təzyiq rıçaqları çox deyil. Digər Avropa dövlətləri olmadan birtərəfli sanksiyalar Azərbaycana ciddi ziyan vura bilməz. Fransa Türkiyəyə qarşı

Dövlətlər, xüsusilə böyük imperiyalar yarandığı vaxtdan yer üzündə baş verən genişmiqyaslı ictimai hadisələrin baş verməsində bu imperiyaların öz maraqları və məqsədləri çərçivəsində birbaşa və ya dolayısı ilə iştirak etməsindən tarixi proseslərə az-çox bələd olanların xəbəri var. Bu gün İran adlanan Qacar Türk elində Tehran şəhərinə qohumlarına qonaq gələn gənc qızın düzgün hicab etməməsi bəhanəsi ilə dövlət orqanları əməkdaşları tərəfindən öldürülməsi bütün ölkədə əhalinin ayağa duraraq rejimə inadlı etiraz və müqavimət göstərməsi ortaya bir çox suallar qoyur. Ən mühüm sual isə bu prosesin rejissorunun kimliyi, etirazların qısa müddət ərzində alovlanaraq bu qədər geniş miqyas alması nın səbəbləri və onun davamlılıq müddətinin nə qədər olacağıdır. Rejissoru müəyyən etmək üçün bir o qədər də uzaq olmayan tarixə ekskurs edək.

(Əvvəli ötən sayımızda)

İrana birbaşa ingilis, həm də rus hərbi müdaxilə imkanını neytrallaşıran Xomeyni ölkə daxilində onun həm opponentləri, rəqibləri, eyni zamanda onun şovinist, mürtece rejim qurmaq planlarına müxalif olan, o, Tehrana gələnə qədər inqilab prosesinə başçılıq etmiş fars Ayətullah Taleqaniyə sui-qəsd təşkil edərək öldürdüməklə, türk Ayətullah Şəriətmədarini ev dustağı edərək, zəhərləyib öldürdükdən sonra müasir dünyada misli olmayan vəhşi, qəddar, şovinist fars faşizm rejimi qura bildi. Altıncı əsrdə yaradılıb, hətta o dövrün ibtidai şüur səviyyəsində mövcud olan insanların belə çoxunun qəbul etmədiyi dini uydurmalarla əsaslanan şəriət əsasında qurulan dövlət quruluşunu 20-ci əsrin insanları qəbul edə bilməzdi. 1979-cu ildə kütlələrin mollaların dalınca getməsinin əsas və həlledici səbəbi əhalinin şahlıq rejiminin əhalini səfəlet içərisində saxlaması, ABŞ-ın oradakı çoxsaylı hərbi bazalarının hərbiçilərinin vətəndaşlara qarşı etdikləri cinayətlərin cəzasız qalması və kütləvi savadsızlıq, dindarlığın geniş yayılması nəticəsində insanların hansı dövlət quruluşunun onların milli və şəxsi hüquqlarını təmin edə biləcəyini bilməməsi idi.

R.Xomeyni ölkədə şovinist fars milli ideologiyası olan şübiyyəçilik (şəlik) əsasında islam respublikası yaratmaqla türk, kürd, bəluç, ərəb, lor və başqa millətləri bu ideologiya vasitəsilə ram edərək assimilyasiya etməkdən əlavə dünya hidrokarbon ehtiyatlarının böyük his-

İran adlanan Qacar yurdunda nə baş verir?

səsinə malik olub, pərakəndə halda mövcud olan ərəb dövlətlərini də öz nəzarəti altına almaqla fars şovinizmini dünyada söz sahibinə çevirməyi hədəfləyirdi. Əlbəttə, dünya ağılığı iddiasında olub, dünyada bir sıra global prosesləri idarə etməkdə olan ABŞ, İngiltərə bunu qəbul edə bilməzdi. Lakin qərb dövlətləri uzun müddət yumşaq güclə şovinist molla rejimini öz nəzarətinə ala biləcəyi ümidilə onunla bu rejimi ayaqda saxlayacaq iqtisadi sahələrdə, ilk növbədə enerji daşıyıcılarının ən böyük alıcıları olaraq əməkdaşlıq edir-

dilər və hətta bu regimin atom texnologiyasını mənimsəmək cəhdlərinə loyal münasibət bəsləyirdilər. Tehran rejimi nüvə texnologiyasını inkişaf etdirərək bu məqsədini reallaşdırmağa yaxın və qəti iddialı olduğunu açıq nümayiş etdirdikdə Qərb onu cilovlaya bilməyəcəyini dərk edərək sanksiyalar vasitəsilə çökdürməyə cəhd etdi. Lakin Rusiya və Çinin dəstəyi və bu gün İran adlanan ərazidə mövcud olan aborigen millətləri, xüsusilə türklərin yeraltı və yerüstü sərvətlərini qəzet edib, onların

özlerini səfəlet içərisində qoymaq hesabına şovinist fars faşist rejimi nüvə texnologiyasını daha da inkişaf etdirməklə yanaşı, qonşu altı ərəb dövlətlərində böyük hərbi birləşmələr yaradıb onların vasitəsilə öz nüfuz dairəsini xeyli genişləndirə bildi.

Birinci dünya müharibəsindən üzü bəri Qazaxstan, Orta Asiya Respublikaları, Şimali, Cənublu Azərbaycan ərazilərində rus-erməni-fars üçlüyünün onlarla milyon türk qətlə yetirərək qətlam törətmələrinə bütün dünya nəinki heç bir reaksiya

verməyib, hətta 1915-ci il hadisələrində Osmanlı ərazisində 3 milyona yaxın türkü ən amansız üsullarla qətlə yetirən ermənilərə qarşı türklərin qətlam törətdiyini heç bir real əsas olmadan bu gün də iddia edirlər. Hətta bu gün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, insan və vətəndaş hüquqlarının bütün dövlətlər tərəfindən qəbul edilmiş normalarının və bu normaları müdafiə edən beynəlxalq təşkilatların, habelə beynəlxalq məhkəmələrin mövcud olduğu vaxtda belə Azərbaycan ərazilərində 30 il ərzində ermənilərin işğal edib, türk əhalini ən vəhşi üsullarla qətlə yetir-

güclü və dayanıqlı etiraza qalxmasına səbəb olan nədir?

Bunun bir neçə əsas səbəbi mövcuddur:

Birincisi, 85 milyon əhalisi olan bu ölkənin 52,2 milyondan çox olan hissəsini təşkil edən TÜRK millətinin inkişaf etmiş ölkələrin milli, mədəni səviyyəsi, dəyərlərindən nəinki geri qalmayan hətta üstün səviyyəsi, kürd, ərəb, bəluç, lor və s. millətlərin də milli, mədəni səviyyəsi və dəyərləri ən azı Afrika sakinlərinin səviyyəsindən qat-qat yüksək olduğu halda onları 6-cı əsrdə mövcud olan orta şüur səviyyəli insanların əksəriyyətinin belə qəbul etmədiyi, mövcud insan və vətəndaş hüquqlarına daban-dabana zidd olub, vətəndaşı həm milli, həm də şəxsi hüquq baxımından ancaq qul statusunda görən molla rejiminin onları vəhşi zor vasitəsilə 6-cı əsr ideologiyası, siyasi, inzibati, mənəvi qandalları çərçivəsində həyat sürməyə məcbur etməsindən yaranan partlayış potensialının bir qığılcıma ehtiyacı olması idi. Həm də qığılcıma ehtiyac bu gün deyil, ən azı 30 ildən çoxdur ki, yaranıb. Son 97 il ərzində şovinist fars faşizminin bu coğrafiyada türk əhaliyə qarşı yaşatdığı faciə və qətlamların hətta 47 ilini kənara qoysaq belə, son otuz ildə qətlə yetirdiyi oğlanlı-qızlı yüz minlərlə türk gənclərini faciələrindən doğan alovlar belə niyə bir kürd qızının ölümündən yaranan qığılcımı əvəz edə bilmirdi? Nahaq yerə "Arxalı köpek qurd basar" deməyib türk aqilləri. Mən bu ifadəni işlətməklə günahsız öldürülən gənc kürd qızının xatirəsini təhqir etmək fikrindən uzağam. Rusiyada bolşeviklər hakimiyyətə gəlib sonradan əhalinin böyük bir kəsimi türk olub, ərazisinin də çox hissəsi türk milli ərazisi olan SSRİ kimi böyük bir dövlətə çevrilib, xüsusilə də ikinci dünya müharibəsindən sonra dünya ağılığı uğrunda mübarizədə ingilislərin əsas rəqibinə çevrildikdən sonra daim rus imperiyasını çökdürməyə çalışan ingilislər daim bu halda türk millət və dövlətlərinin birləşərək böyük gücə çevrilə biləcəyinin fərqində olduğundan bu ölkədə şovinist şahlıq diktaturasını, sonra isə şovinist və dini ideologiyaya bürünən fars faşizmini dəstəkləməklə bərabər, SSRİ-nin İran və Türkiyə ərazisində yaratdığı kürd dəstələrinə alternativ kürd qruplaşmaları yaratmaqla İraq, İran, Türkiyə, Suriya ərazilərində yaşayan kürdlərdən gələcəkdə Türk dünyasına qarşı təzyiq vasitəsi kimi istifadə etməyi hədəfləyirdi. Onlar bu məqsədlərinin ilk mərhələsini İraqa qoşun yeridib Səddam Hüseyni devirdikdən sonra orada kürd muxtariyyəti yaratmaqla bərabər, İraq dövlətinin başına kürd etnik nümayəndəsini gətirməklə qurduqları kürd dövlətçiliyinin ən azı xeyli müddətdə mövcudluğunu və möhkəmlənməsini təmin etməklə reallaşdırmış oldular.

(Ardı var)

Şapur QASIMI

Həkim-psixiatr, ictimai-tibbi analitik Abdulla Şıxlinski “Hürriyyət”-in əməkdaşı ilə söhbətində Azərbaycan səhiyyəsində mövcud olan problemlər haqda danışdı. Onun sözlərinə görə Azərbaycan səhiyyəsində problemlər həddindən artıq çoxdur və bunun da bir çox obyektiv səbəbləri var:

“1991-ci ildə Sovetlər Birliyi dağıldı və Azərbaycanda səhiyyə sistemi də, təbii olaraq, çökdü. Beləliklə, Azərbaycan səhiyyə sisteminə çətinlik yarandı. Yəni bu dağılmış səhiyyənin üzərində nəşə qurmaq lazım idi. Bu məqsədlə 1991-ci ildən başlayan proses hardasa 2000-ci ilə qədər davam etdi və mən deyirdim ki, hətta hələ də başa çatmayıb. Bu çətinlik prosesi şəraitində səhiyyə sisteminin yenidən qurulması ilə məşğul olan adamlar belə tezislər irəli sürməyə başladılar ki, birinci növbədə xarici mütəxəssisləri Azərbaycana cəlb etmək lazımdır. İkinci tezis isə ondan ibarət oldu ki, pullu səhiyyə sistemini inkişaf etdirək. Bəs, pullu səhiyyə sistemini hansı model üzrə, necə və hansı istiqamətdə inkişaf etdirmək lazım idi? Onlar dedilər ki, kapitalist modeli üzərində inkişaf etdirilsin. Guya, biz kapitalizm sistemə keçmişik. Amma kapitalizm sisteminin özündə də səhiyyə sistemi tamamilə başqa cürdür...”

Ekspert deyir ki, həmin vaxt təklif olunan birinci tezis, əslində, özünü doğrultmadı: “Bu tezis əsas hədəfi o idi ki, guya, xaricdən gələn həkimlər Azərbaycanda xəstələrə yüksək səviyyədə qulluq göstərəcəkdilər. Lakin zamanla belə bir nəticə ortaya çıxdı ki, sən demə, xarici mütəxəssislərin səviyyəsi Sovet İttifaqının tədris proqramları ilə təhsil almış həkimlərin səviyyəsindən qat-qat aşağıdır. Mən özüm həmin illərdə Azərbaycan Tibb Universitetinin (o vaxtkı Tibb İnstitutunun) son kurslarında oxuyurdum və qərribə bir faktla rastlaşdım. Belə ki, həmin vaxt xaricdən Azərbaycana mütəxəssislər gəlirdi və onlar tibb müəssisələrində təhsil almış, bütün ixtisasları tamamlamış, yeni əllərində həkimlik sənədləri olan insanlar idi. Amma, əslində, onlar Azərbaycana yenidən hazırlanmaq üçün göndərilirdilər. Burada belə bir ziddiyyətli proses yarandı. Bir tərəfdə bu tezi inkişaf etdirmək istəyirdilər ki, guya xarici ölkələrdən, kapitalist ölkələrindən dəvət olunmuş mütəxəssislər Azərbaycan səhiyyəsini düzəldəcək, amma sonra məlum oldu ki, SSRİ dövründə Azərbaycan səhiyyəsi ideal vəziyyətdə olub. 1991-ci ildə insanların pulsuz tibbi yardım almaq hüququ real şəkildə həyata keçirilirdi. Xarici ölkələrdə səhiyyə orqanaları, dövlət qurumları isə öz mütəxəssisləri

imkanı olan adam öz uşağını bu ölkəyə təhsil almağa göndərir. Xərclənən xeyli pula səbəb, həmin uşaqlar orada oxuyur və uzman adını alıb, Azərbaycana gəlirlər. Bura qayıdan uzmanların 80 faizinin bilik səviyyəsi sıfıra bərabərdir. Burdan belə aydın olur ki, xaricdə təhsil alıb gəlmiş həkimlər, uzmanlar Azərbaycan əhalisiylə dil tapa bilmir. Onların Azərbaycan əhalisiylə kommunikasiyası alınmır. Çünki orada təhsil alıb gələnlərin özlərinin dediklərinə görə, Türkiyədə Ali tibb müəssisələrində onlara təbəbət-

Azərbaycana pullu səhiyyə sistemi lazım idi?

İctimai-tibbi analitik
Abdulla Şıxlinski: “Xarici mütəxəssislər huşsuz xəstəyə diaqnoz qoya bilmirdilər”

ni Azərbaycana göndərirdilər ki, onlar Azərbaycanda Sovet səhiyyəsində yetişmiş mütəxəssislərdən dərslər alsınlar. Mən şəxsən bu prosesin iştirakçısı olmuşam.

Misal olaraq, Türkiyədə təhsil

tələbələr çox təəcüblə onlara baxırdı. Onların əksəriyyəti təbəbət ümumiyyətlə bilmirdilər. Onların bildikləri təbəbət tamamilə başqa bir sahə idi və bu, xəstələrin müalicəsini lazım olan

lu təcili yardım məntəqələri açmışdılar. Biz dəfələrlə həmin pullu təcili yardım məntəqələrinə çağırışa gəndə, bizi qədər ora gəlmiş adamlar elə başa düşürdülər ki, türklər daha savadlı, daha istedadlı həkimlərdirlər. Əslində, acı həqiqət olsa da, bu gün üçün də belədir. Biz o vaxt xəstəyə edilən müalicənin tamamilə səhv olduğunu dəfələrlə görmüşük. Xəstələr öz seçib gəldikləri xəstəxanadan narazı qalırdılar ki, həm pul ödədik, həm canımız sağ olmadı. Sonradan bəzi xəstələr Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyində olan Təcili Yardım Stansiyasına briqada çağırıldılar. Bu faktları şəxsən mən özüm yaşamışam. Hətta vəziyyət o qədər gərgin idi ki, huşsuz xəstəyə diaqnoz qoya bilmirdilər”.

Ekspert Azərbaycanın Türkiyə səhiyyəsinin standartlarını götürməsi də yanlış olub: “Deməli, sonradan Azərbaycan tamamilə Türkiyə səhiyyəsinin standartlarını götürməyə başladı. Bunun niyə, nəyə görə olduğunu hələ də başa düşə bilmirəm. Üstəlik, Azərbaycan vətəndaşları öz uşaqlarını ali tibbi təhsil almaq üçün Türkiyəyə göndərməyə başladılar. Hal-hazırda Azərbaycanda Türkiyədə təhsil almaq bahalı bir brendə çevrilib, yaxşı pulu,

dən çox, marketalogiya öyrədirlər. Yəni xəstələrdən necə pul alınmalıdır, necə pullu təbəbət prinsiplərini həyata keçirmək lazımdır və s. Bu məsələlər xaricdə, xüsusilə Türkiyədə oxuyanlara daha yaxşı öyrədilir, nəinki insanlara real tibbi yardım göstərmələri. Mənim fikrimə görə, həmin “uzman” deyilən mütəxəssislər Azərbaycan səhiyyəsini dağıdan birinci qüvvədir. Ordan gələn həkimlərlə həmsöhbət olduqda adama elə gəlir ki, sanki bunlar ümumiyyətlə tibbi təhsil almayıblar. Onların xəstəliklərə, terminologiyaya baxışı fərqlidir və insanlara qarşı həddindən artıq eybəcər münasibət bu həkimlərdə hiss olunur.

Türkiyədən gəlmiş həkimlərin birinci vəzifəsi səhiyyədə biznes qurmaq olur. Yəni xəstənin taleyi, düzgün müalicəsi, onun düzgün reabilitasiya prinsipləri həkimləri demək olar ki, maraqlandırmır. Bu həyatın həqiqətidir, bəlkə də kimlərsə bunlarla razılaşmayaacaq, amma bu belə də var”.

(Ardı var)

Söhbətləşdi: Jalə FAMILQIZI

Ekspert deyir ki, həmin vaxt təklif olunan birinci tezis, əslində, özünü doğrultmadı: “Bu tezis əsas hədəfi o idi ki, guya, xaricdən gələn həkimlər Azərbaycanda xəstələrə yüksək səviyyədə qulluq göstərəcəkdilər. Lakin zamanla belə bir nəticə ortaya çıxdı ki, sən demə, xarici mütəxəssislərin səviyyəsi Sovet İttifaqının tədris proqramları ilə təhsil almış həkimlərin səviyyəsindən qat-qat aşağıdır...”

almış həkimlər, uzmanlar Azərbaycana ayaq açmağa başlamışdı. Bilirsiniz ki, Sovet İttifaqı dövründə Türkiyə ilə Azərbaycanın arasında elə sərbəst gediş-gəliş yox idi. Yəni bu münasibətlər təzə-təzə qurulurdu və Türkiyədən gələn həkimlər Azərbaycana təcürbə toplamağa, öyrənməyə gəlirdilər. Burada isə belə deyirdilər ki, guya biz kimlərdənsə öyrənməliyik. Amma bizim həkimlər heç nə öyrənmirdilər. Çünki bura gələn həkimlərin özləri tibb baxımından geridə qalmışdılar, onlar bizdən öyrənməyə gəlirdilər.

1991-ci ildə Türkiyədən gələn həkimlərin bilik səviyyəsi bizim həkimlərə baxanda çox aşağı idi. Mən bunun canlı şahidi olmuşam. Deməli, bir neçə türk həkim yenidən ixtisaslaşmaq üçün mənim təhsil aldığım Azərbaycan Tibb İnstitutunda gəlib-gedirdilər. Biz

qaydada təmin etmirdi. Yəni bu adamlar həkim kimi tamamilə savadsız idilər. Doğrudur, Türkiyə bizə yaxın ölkədir, qardaş ölkədir, dost ölkədir, amma bunları deməliyəm”.

Abdulla Şıxlinski deyir ki, SSRİ dağılandıqdan sonra post-sovet ölkələrində fəaliyyət göstərən həkimlərin xarici mütəxəssislərdən öyrənməyə ehtiyacları yox idi: “Həqiqətən də Sovet dövründə təhsil almış həkimlər başqa ölkələrin həkimlərindən daha çox savada malik idilər. Hətta bizim ən məsuliyyətsiz həkimimiz onların ən məsuliyyətli həkimindən daha çox savadlı idi.

Məlumat üçün deyim ki, fəaliyyətimin ilk illərində Bakı şəhər Təcili Yardım Stansiyasında həkim işləyirdim. O vaxt Türkiyənin müxtəlif şirkətləri, strukturları Azərbaycanda pul-

(Əvvəli səh. 6-da)

Parlamentin son iclasında bu məsələ müzakirə olunub. Rüşad Quliyev deyib ki, "Adrenalin" adında dərmanın olması səbəbindən cərrahiyyə əməliyyatı dayandırılıb. "Bu gün hansısa işbazlar 1 manatlıq olan bu dərmanı 100-150 manata satırlar".

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədr müavini Rəşad Mahmudov bu problemin mövcudluğunu təsdiqləyib: "Bu problemlər nəinki bizim ölkədə, MDB məkanında bütün ölkələrdə yaşanır. Bir ay içərisində Rusiya və Ukraynadan gəlməyən dərmanların Türkiyədən gətirilməsi asan deyil. Çünki dərmanların xarici ölkədən gətirilməsi və lisenziyalasdırılması məsələsi yenə də mürekkəb olaraq qalır".

Səhiyyə Nazirliyindən bildirilib ki, istənilən şirkət dərmanları maneəsiz olaraq ölkəyə gətirə bilər: "Bizim laboratoriyada ekspertizadan keçdikdən sonra ölkə ərazisində satışına icazə verilməsi üçün heç bir maneə yoxdur. O ki qaldı "niyə apteklərdə yoxdur və niyə gətirilmir" sualına cavab olaraq bildirildi ki, bu məsələ nə Səhiyyə Nazirliyi, nə də Analitik Ekspertiza Mərkəzinin səlahiyyətinə aid deyil. Belə ki, dərmanları ölkəyə özəl şirkətlər gətirir". Dərman monopoliyasına qarşı nə etməli? Azərbaycanda niyə dərman sənayesi inkişaf etmədi?

Ötən il Azərbaycana 21 min ton 566 kq dərman gətirilib, bunun dəyəri 408 milyon 633 dollar olub.

Bu, 408 milyonluq dəyərdə Rusiyanın payı 6.9 faizdir. Ukraynanın payı isə 4.3 faizdir. Əsas dərmanı gətirdiyimiz ölkələr Rusiya, Ukraynadan başqa, həm də Türkiyədir. Azərbaycana təqribən 19.1 faiz dəyərində dərman Türkiyədən gətirilir. Bu siyahıda Belarus 2.3 faiz, Almaniya 9.3 faiz, Fransa 8 faiz, Hindistan 6.6 faiz, İtaliya 5.8 faiz, Çin isə cəmi 1.5 faizlə yer tutur. Amma dərmanların çəkisinə baxanda, birinci yerdə Rusiya gəlir.

Rusiya və Ukraynadan gələn dərmanlar daha ucuzdur. Bunun da əsas səbəbi odur ki, logistika baxımından dərmanların idxalı daha rahatdır. Bahalı dərmanları isə təyərə ilə dünyanın bütün ölkələrindən gətirmək olur.

Ukraynadakı vəziyyət ortadadır, artıq 8 aydan çoxdur ki, müharibə davam edir. Amma Səhiyyə Nazirliyinin də bu sahədə tədbir görməməyi ortadadır. Dərman gətirmək o qədər də asan məsələ deyil.

Düzdür, Səhiyyə Nazirliyi çox rahat şəkildə deyir ki, dərmanları özəl şirkətlər gətirir. Amma dərman kartof, qarpız, ya da avtomobil deyil ki, özəl sektor bunu rahat şəkildə götürüb gəlsin. Bunun üçün dərmanların təsdiq edilməsi lazımdır. Bu işlə məşğul olan şirkətlərin lisenziyalasdırılması məsələsi yenə də mürekkəb olaraq qalır.

"Dərman mafiyası" Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçilik edir

kətlərin lisenziyalasdırılması məsələsi yenə də mürekkəb olaraq qalır. Dərmanların hər birinin tərkibini, uyğunluğunu Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq qurumları təsdiq etməlidir. Avtomatik olaraq Səhiyyə Nazirliyinin burada böyük səlahiyyətləri ortaya çıxır. Hansısa qruplar isə dərmanlar üzrə bazarı öz aralarında bölüşdürür.

Monopoliya olma ehtimalı bu sahədə böyükdür. Burada da memurların rolu daha artıqdır.

Səhiyyə Nazirliyi nə etməlidir? Bir az operativ fəaliyyət göstərməli idi, baş verə biləcək bu problemləri qarşılamaq üçün gözləməməli idi ki, Ukraynadan dərman alan şirkətin dərmanı qurtarsın, o da buna reaksiya versin. İdarəetmənin üstünlüyü problemi qabaqcadan görüb həll etməsidir ki, çatışmazlığı cəmiyyət hiss etməsin. Problemi həll etmək üçün dərmanları əhaliyə baha qiymətə satmaq da çıxış yolu deyil. Təcili surətdə digər dərman şirkətlərinin nümayəndələri ilə görüşüb bu dərmanların alternativ bazarlardan sürətli gəlişi, yoxlanılması, təsdiqi proseslərini operativ həll etmək lazımdır.

İkincisi, ümumi bazarı tənzimləmək üçün dərman biznesində müəyyən edilmiş qruplar arasında monopoliyanın aradan qaldırılması üçün yeni oyunçuları bura cəlb etmək vacibdir. İmkan verilməlidir ki, digər şəxslər də bununla məşğul ola bilsin. Bu, bazarda həm dərman bolluğunu artıracaq, həm də qiymətlərin tənzimlənməsinə gətirib çıxaracaq. Burada məsələ ondan ibarətdir ki, qiymətləri tənzimləyən qurum Tarif Şurasıdır. 10 mindən çox dərman var ki, onların qiymətini Tarif Şurası müəyyənləşdirir. Bazara sərbəstlik, imkan verilməlidir ki, özü tənzimlənsin, bu zaman dərmanlar da ucuzlaşa bilər.

Lakin bazardakı inhisarçılıq Azərbaycanın dərman bazarında qiymətləri yaxın

qonşularla müqayisədə daha da çətinləşdirib. "Hürriyyət" olaraq apardığımız araşdırmalar zamanı ortaya inanılmaz rəqəmlər çıxıb. Müqayisə üçün aşağıdakı qiymət fərqlərinə diqqət edin:

Elocom (Dəri xəstəlikləri üçün) - Azərbaycanda - 8-12 AZN, Türkiyədə 28 TL (3.04 AZN)

Janumed (Diabet xəstəlikləri üçün) - Azərbaycanda 68 AZN, Türkiyədə 137 TL (14.88 AZN)

Decapeptyl (Onkoloji xəstəliklər üçün) - Azərbaycanda 114-233 AZN, Türkiyədə 388 TL (42.14 AZN)

Femara (Onkoloji xəstəliklər üçün) - Azərbaycanda 95 AZN, Türkiyə 165 TL (17.92 AZN)

Göründüyü ki, qiymətlər kifayət qədər yüksəkdir. Eyni zamanda Türkiyədə göstərilən qiymətlər pərakəndə, Azərbaycanda əldə etdiyimiz qiymətlər isə depo qiymətləridir. Yeni pərakəndə satışda qiymətlər bölgə və apteklərə görə bir az da baha ola bilər.

Gürcüstanda da analoji vəziyyətdir. Yeni Türkiyədə olduğu kimi, Gürcüstanda da qiymətlər Azərbaycandan dəfələrlə ucuzdur. Bundan başqa keyfiyyət də kifayət qədər yüksəkdir. Qonşu İranda da qiymətlər aşağı, keyfiyyət yüksəkdir.

Təsədüfi deyil ki, son zamanlar Türkiyə və Gürcüstandan öz təşəbbüsü ilə dərman alan, ölkəyə gətirən vətəndaşların sayında kifayət qədər artım var. Lakin apardığımız araşdırmalar zamanı belli olub ki, quru sərhədlərinin bağlı olması səbəbindən dərmanların ölkəyə gətirilməsində ciddi problemlər var. Belə ki, redaksiyamıza müraciət edən vətəndaşlar bildirir ki, hava nəqliyyatı ilə dərman gətirilməsinə adətən məhdudiyyət tətbiq edilir. Quru sərhədləri ilə də yalnız tanış-

fade olunmuş ümumilikdə 228,1 milyon manat məbləğində vəsaiti əhatə edən audit yoxlaması həyata keçirib.

Mərkəz tərəfindən 2018-2021-ci illərdə alınmış 100 halda 3342,5 min manat məbləğində tibbi avadanlıq, inventar və ehtiyatlar, eləcə də, 2018-ci ildə 2 halda humanitar qaydada verilmiş 622,9 min manat məbləğində hemodializ avadanlıqları, eləcə də 215 min manat məbləğində tibbi ləvazimat və dərman vasitələrinin istifadə müddəti bitənədək anbarda istifadəsiz saxlanıldığı müəyyən edilib. Eləcə də, hüquqi aktların tələbləri pozularaq 1,2 mln. manat məbləğində dərman vasitəsinin istifadə təlimatları azərbaycan dilinə tərcümə olunmayıb. 847,9 min manat məbləğində dövlət vəsaitinin akkreditiv hesablara köçürülməsi ilə faktiki olaraq istifadə olunmadığı halda büdcə vəsaitlərinin kassa icrasına aid edilib. Alınan 144 adda eyni dərmandan tariflər 75 adda dərman üzrə 18,5%- 57,1% daha baha müəyyənləşdirilib.

Mərkəz tərəfindən qiymət intizamına nəzarət edilməyib, bir sıra hallarda obyektiv iqtisadi səbəblər olmadan bəzi malların alınması zamanı daha baha qiymətlər tətbiq olunub, eləcə də auditin əhatə etdiyi illərdə eyni mal üzrə fərqli qiymətlərlə alışlar həyata keçirilib, eyni dərman vasitələri bəzi müqavilələrdə və podratçılardan bir il daxilində fərqli qiymətlərlə alınıb.

Qeyd edilib ki, nəzarət tədbirinin nəticəsi olaraq artıq ödənilmiş 2,2 mln. manat məbləğində vəsait dövlət büdcəsinə bərpa edilib. Tibbi avadanlıqların satın alınması zamanı ehtimal olunan qiymətin yüksək müəyyənləşdirilməsi halları, eləcə də audit sübutlarının toplanmasında yaranan məhdudiyyətlər və cinayət tərkibinin əlamətlərinin olma ehtimalı nəzərə alınaraq auditin nəticələri barədə müvafiq materiallar Baş Prokurorluquna göndərilib.

Görünən odur ki, yalnız ildə bir dəfə Hesablama Palatası dərman bazarında büdcə pullarının necə istifadəsini araşdırır. Həm də, bu, bir neçə istiqamət üzrə baş verir. Lakin bazarda olan müstəqil iştirakçılar, daha doğrusu inhisarçılara nəzarət yox səviyyəsindədir.

Baha qiymət, aşağı keyfiyyət isə minlərlə insanın həyatı bahasına başa gəlir. Artıq kimsə bu fəlakətə "dur" deməlidir.

"Hürriyyət"

Eyni valideynlərdən yaranan uşaqlardan birinin yaraşıqlı, digərinin çirkin olduğunu görməyə artıq adət etmişik. Bunun səbəbləri tarix boyu cəmiyyəti düşündürsə də, doğru-düzgün elmi izahı tapılmayıb.

Son vaxtlar ünvanıma bu mövzuda çoxsaylı suallar gəldiyini nəzərə alıb, bu istiqamətdə monitoring aparmaq qərarına gəldim. Oxucular üçün maraqlı olacağına nəzərə alıb, monitoringin nəticələrini diqqətinizə çatdırıram.

Həkim və elmi-lədu bilicisi olaraq, bu cür fərqli görünüşə malik uşaqların anaları arasında apardığım sorğular maraqlı bir mənzərəni ortaya qoydu. Məlum oldu ki, hansı qızlar sevib ailə qurublar və hamilə olarkən əsəb, stress qorxu keçirməyiblər, onların uşaqları göyçək və yaraşıqlı doğulur. Yeni uşaq qarşıqlı məhəbbətdən yarananda və ana sağlam olanda, doğulan uşaq yaraşıqlı və sakit olur.

Lakin elə analar da var ki, qızlıq dövründə onların qəlbində sevgi hissi olmayıb (yaxud çox zəif olub), əsəb, stress, qorxu, depressiya keçirib; baş, onurğa və s. orqanlarında ağrılar, hallüsinasiya (qarabasmalar) olub; menstruasiya dövründə güclü sancılar və analıq orqanlarında problemlər olub... Bu əlamətlərdən bir neçəsi olan qızlar ailə qurduqdan və hamilə qaldıqdan sonra, sadaladığım əlamətlər daha da artıb, səbəbsiz ağlamalar, əsəbləşmələr olub. Nəticədə, doğulan uşaq digərlərinə nisbətən daha çirkin və əsəbi olub.

Elə ailələr də var ki, onlarda bir-iki övlad yaraşıqlı doğulduqdan sonra, növbəti uşaq çirkin doğulub. Test sorğularından məlum olur ki, əvvəlki uşaqlara hamilə olarkən, ananın psixoloji və sağlamlıq durumu normal olsa da, sonrakı hamiləlik vaxtı ətraf mühitdən gələn neqativ enerjilər səbəbindən, onda əsəb və gərginlik artıb. Analıq orqanlarında sancılar, daxili orqanlarda ağrılar; qorxu, ümitsizlik... yaranıb. Depressiv vəziyyətə düşdü-yündən, ana çox vaxt ağlayıb... Nəhayət, həmin gərgin hamiləlikdən doğulan uşaq, əvvəlkilərə nisbətən çirkin, əsəbi, bəzi ağır hallarda isə, qüsurlu doğulub. Belə uşaqlar ortada doğulursa, demək özündən əvvəlki uşaqdan ən azı 5-6 il sonra doğulmuşlarda müşahidə edilir.

Bu əlamətləri olan qızlar ailə qurmağa meylli olurlar

İlk uşaqları nisbətən çirkin və əsəbi olan analar arasında apardığımız rəy sorğularından məlum olur ki, onlar sevərək ailə qurmayıblar. Bəzilərinde qız vaxtı süd vəzlərində problemlər olub, menstruasiya dövrləri həmişə sancılı, ağrılı və yaxud gecikmələrlə baş verib. Əks cinsə həvəsləri olmayıb. Buna görə

Eyni ailədə doğulan uşaqların niyə biri yaraşıqlı, digəri çirkin olur?

Övladının yaraşıqlı doğulmasını istəyən hamilə qadınlar bunları bilməlidir...

də evlilik təkliflərinə həmişə "yox" deyiblər. Nəhayət, yaşları keçdikdən sonra, belə qızlar yaxın ətraflarının təzyiqi və təkidi ilə (üzə düşərək) namizədlərdən birinə "hə" deyiblər. Belə problemi olan qızlar ailə qurduqdan

(bəd nəzərlər, nəfis, cadu və s) təsirindən yaranır. Bu enerji əsasən insanın onurğasında toplanaraq ostroxoandroza, yaxud, fəqərə yırtıqlarına səbəb olur. El arasında "duzlaşma" deyilən bu ağrılar onurğada

hissinin (oxu: faylının) silinməsidir.

Belə ki, kompyuterlərimizə düşən virus ondakı fayl və proqramları necə silirsə, insana daxil olan neqativ enerji də qəlblərdən sevgi və inam faylını elə silir. Bu proses orqanizmin müxtəlif nahiyyələrində səbəbi bilinməyən ağrılarla müşahidə olunur. Nəticədə, belə qızlar ətrafdakıların təzyiqi ilə ailə qursalar da, onlardan doğulan uşaqlar başqalarına nisbətən çirkin, bəzi hallarda isə, xəstə və zəif olurlar.

Neqativ təsire niyə məhz zərif cinsin nümayəndələri məruz qalırlar?

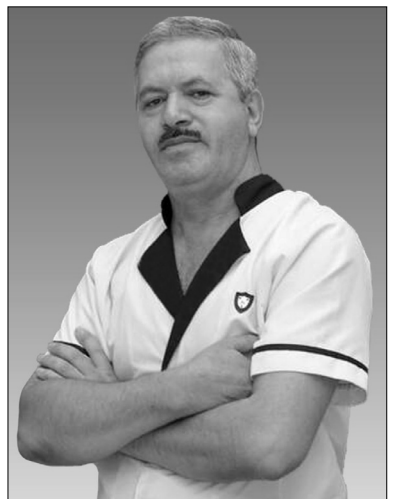
Qeyd edək ki, neqativ enerji kişilərə də təsir edir. Lakin qadın ruhu həssas və zərif olduğundan, onlara daha tez və güclü təsir göstərir.

Qadınların daha çox neqativ yüklənməsinin digər səbəbi onların geyimləri və gözəllikləri ilə bağlıdır. Belə ki, zərif cinsin nümayəndələri daim geyim-kecimli və baxımlı olduqlarından, bəzi insanların (hətta əks cinsin də) gözündə olan Selen maddəsinin şüasına məruz qalırlar. Bu şüa, neqativ enerji şəklində qadınların bədənində daxil olur və yuxarıda sadaladığımız fəsadları törədə bilər.

Qadınların bu enerjiyə yoxulmasının digər səbəbi, cəmiyyətdə magiyanın geniş yayılması və insanların (özləlliklə də qadınların) biri-birlərinə qarşı bu cür qara enerjiden istifadə etməsidir ki, bu vaxt yuxarıda sadaladığım fəsadlar baş verir;

nəticədə doğulan uşaqların çirkin və xəstə olmasına səbəb olur.

Araşdırmalarımız göstərir ki, neqativ enerji insana bir çox hallarda irsən də keçə bilər. Yeni fiziki qanunlara uyğun olaraq, enerji heç vaxt itmir; birindən digərinə ötürülür. Bir zamanlar valideynlərdə olan neqativ enerji, onlar öldükdən sonra, övladlarında davam etməyə başlayır (bu, hazırda ən çox yayılmış haldır). Fikir versəniz görərsiniz ki, hansı ailədə ağır xəstəlikdən, intihardan dünyasını dəyişən varsa, çox keçmir ki, həmin ailənin digər üzvü ağır xəstələnir. Bunun ilk əlamətləri qorxu, həyəcanla başlayır, getdikcə (qarşısı alınmadıqda) ağır və sağalmaz xəstə

Paşa YAQUB
Elmi-lədu bilicisi

təklilərə, intihara səbəb olur.

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, neqativ enerji uşağa həm də ana bətnində olarkən yoluxur və uşq böyüdükcə özünü əsəb, immunitet zəifliyi, qorxu və s. formalarda büruzə verməyə başlayır.

Bəs bütün bunlardan necə xilas olmaq olar?

Tibb elmi neqativ enerjiyə qarşı vasitə kəşf etməsə də, bizim tətbiq etdiyimiz elmi-lədu metoddla bu qara enerjiden və onun yaratdığı fəsadlardan (əsəbdən, sancılardan, ağrılardan, osteoxondrozdan, şişlərdən və s. xəstəliklərdən) dərmansız xilas olmaq mümkündür. Bütün bu neqativ əlamətlərdən xilas olan qızda məhəbbət hissi bərpa (vostonovit) olur və o, sevərək ailə qurur. Hamiləlik dövründə heç bir ağrı, depressiv hal keçirmir. Beləliklə də, doğulan uşaqlar daha yaraşıqlı, əsəbləri sakit və zəki olurlar.

Onu da qeyd edək ki, bu müalicə metodunda heç bir dərman vasitəsindən istifadə edilmədiyinə görə, hamiləliyə heç bir əks təsir göstərmir. Odur ki, hamiləlik dövründə də bu seansları qəbul etmək mümkündür.

Psixoloq Nərin Quliyeva "Hurriyyət" qəzetinə müsahibəsində maraqlı mövzuya toxunub. O, stressdən azad olmanın yollarını açıqlayıb.

"Stress - orqanizmdə əsəb sistemlərinin normal vəziyyətdən kənara çıxmasıdır. Günlərimizi cürbəcür qayğıların, çəkişmələrin əhatəsində keçirə-keçirə gözləmədiyimiz nöqtələrdən müxtəlif zədələr alırıq. Gündəlik həyatımızda istər-istəməz fərqli əhvali-ruhiyyələr yaşamaqlı oluruq. İnformasiya dövrü adlanan günümüzdə zamanla ayaqlaşma bilmək üçün ağıllıq, xüsusi qabiliyyət və yüksək analiz qabiliyyəti tələb olunur. Beləcə, günlərimizi cürbəcür qayğıların, çəkişmələrin əhatəsində keçirə-keçirə gözləmədiyimiz nöqtələrdən müxtəlif zədələr alırıq. Yorğun oluruq, başımız ağrıyır, bəzən özümüzü o qədər halsız, təqətsiz hiss edirik ki, iş yerindən qalxıb evə getməyə belə, əziyyət çəkirik.

Müasir cəmiyyətin xəstəliyi olaraq ifadə edilən stress, əslində gündəlik həyatın bir hissəsidir. Demək olar ki, hər kəs, fərqi varmısa da, çox böyük bir stress yükünə malikdir. Gündəlik həyatınızda dəyişikliyə səbəb olan hər hansı bir şey, bədən sağlamlığınızda meydana gələ biləcək bir dəyişmə həyatınızda stressə yol açmaqlıdır. Yəni gündəlik həyatınızda dəyişikliklər, anlaşılmazlıqlar, qarşıdurmalar da stress yaşamanıza səbəb ola bilər. Tədqiqatlar göstərir ki, stress səviyyənizin yüksəlməsinə və uzun müddət bu şəkildə davam etməsinə icazə verirsinizsə, yüksək qarşılıq ödəməyə hazır olmalısınız. Çünki siz stressdəyken somatik-psixoloji və davranış dəyişiklikləri yaşayırırsınız".

Fiziki dəyişikliklər...

Psixoloq deyir ki, stressin əlaməti bunlardır:

"Təzyiq yüksəlməsi: Stressli vəziyyətlərə qarşı fiziki reaksiyalar ən çox ürək və damar sisteminin üzərində görünür. Araşdırmalar stress səviyyəsi ilə yüksək təzyiq arasında yüksək bir əlaqə olduğunu göstərir.

Həzm pozğunluğu: Stress davam etdiyi zaman həyəcan, iştahsızlıq, mədə bulanması, qarın ağrısı və bağırsağ fəaliyyətində artım ya da pozulma görülməli.

Tərləmə: Stress qaynaqları ilə qarşılaşdığınızda tərləmənin artması. Birinci növ tərləmə, temperaturun yüksəlməsindən; digəri isə stressdən qaynaqlanmaqlıdır. Stress səbə-

Stressin doğru idarə edilməsi...

Nərin Quliyeva: "Stressinizi idarə etməyi öyrəndikdə həyatınızda bir çox şey sizə daha pozitiv gələcək"

biylə olan tərləmə, xüsusilə ovuc içi, ayaq bazasında daha tez rastlanarkən; istilikdən qaynaqlı tərləmə daha çox baş, boyun və gövdədə daha çox görünür.

Təngnəfəslik: Stressdəyken daha çox oksigen alma ehtiyacı duyursunuz və daha tez-tez və kəsik-kəsik nəfəs alma ehtiyacı hiss edirsiniz.

Baş ağrısı: Stressin səbəb olduğu gərginlik, damarlarınızın daralmasına, başınızın müəyyən bölgələrinə gələn qan axınının pozulmasına və o bölgəyə gələn qanın azalmasına səbəb olmaqlıdır. Stress səbəbiylə ortaya çıxan əzələ sıxılmaları baş ağrılarına gətirib çıxarır.

Yorğunluq: Stress səviyyənizin yüksək olması, bu stresslə baş edə bilmədiyinizdə bir müddət sonra özünüzü yorğun hiss etməyə səbəb olacaqlı.

Mədə bulanması: Yaşadığınız stressin fizioloji təsirləri səbəbiylə mədə və həzm sisteminin təsirlənər və mədə bulanması yaşamanıza səbəb ola bilər".

Psixoloji və zehni dəyişikliklər

Nərin Quliyeva deyir ki, stressdəyken bir sıra psixoloji və zehni dəyişmələr də mümkündür. Onun sözlərinə görə, stress yaranan bir vəziyyətlə qarşılaşdığınızda, əzələ və əsəbi gərginlik ortaya çıxar. Bu vəziyyət davam etsə bir müddət sonra hirs partlamalarına çevrilə bilər:

"Davamlı narahatlıq: Stressli vəziyyətdəyken narahatlıq səviyyəniz artır.

Çatışmazlıq duyğusu: Çatışmazlıq bir müddət sonra sizi ümitsizliyə apara bilər. Bu vəziyyət enerjinizi alar və performansınızı salar.

Duyğusal eniş-çixışlar: Stressdən duyğusal vəziyyətiniz təsirlənər; tez ağlama, kövrəklik, hirs və həddindən artıq həssaslıq yaşaya bilərsiniz.

Konsentrasiya olmaqlı çətinlik: Stress altındayken zehninizdən bir çox düşüncə keçər və dağılar, etdiyiniz işə köklənməyə çətinlik yaşayarsınız.

Davranışda olan dəyişikliklər:

Stress vəziyyətində olan davranışlarınızda da bir sıra dəyişmələr olur. Bunlar aşağıdakılardır:

Yuxusuzluq: Stress yuxu problemlərinə yol açmaqlıdır.

Stresslə bacarmaq mümkündürmü?

Çox yatmaq istəyi ya da yuxusuzluq müşahidə olunur. Yuxusuzluq, yuxuya dalma çətinliyi ya da gecə boyunca kəsilməz olaraq yatma problemi yaşamanızı təmin edə bilər.

Yemə pozğunluqları: Stress səviyyəniz artdıqda, iştahanız kəsilməyə başlaya bilər ya da normalda yediğinizdən daha çox yemək yeyə bilərsiniz.

Siqaret və spirt istifadəsində artım: Ağır stress yaşadığınızda gərginliyi azaltmaq üçün siqaret və spirt içməyə yönəli bilər. Halbuki düşüncələrin əksinə, siqaret və spirt anlıq rahatlama təmin etsə də stresslə baş etməyə təsirli olmamaqlıdır.

Performansın enməsi: Yaşadığınız stress, nəzarət edilmədiyində iş həyatınıza da öz əksini göstərir. İşə fokuslanmaqlı çətinlik yaşayarsınız və bu vəziyyət performansınızın düşməsinə səbəb ola bilər.

Sosial əlaqələrdə pozulma: Stress vəziyyətindəyken, daha kövrək və həssas ola bilərsiniz, tək qalma, kimsəylə görüşmək istəməmə ya da çox gərgin olma nəticəsində yaşanan partlamalar ətrafınızdakı kəslərə əks oluna bilər və əlaqələrinizi pozulmasına səbəb olar".

Psixoloq deyir ki, stressi həyatınızda yox saymaq, stressiz bir həyat düşünməz mümkün deyil, amma stresslə başa çıxmaqlı bilərsiniz. "Bunun üçün həyatınızda stress yaranan nələr var nəzər yetirin: Bunun üçün sizi yaxın zamanlarda stressə salan vəziyyətləri düşünün. Ən böyük 3 stress ünsürünüz harada iştirak edir? İş mi şəxsi həyat mı? Bunlar anlıq stress yoxsa davamlı mı? Stress qaynaqlarınız təyin olunduğu təqdirdə, variantlarınız olduğu mövzusunda daha məlumatlı olarsınız. Stress yaranan vəziyyət qarşısında 2 variantınız var. Ya stressə qapılı ya da stress ünsürü ilə baş edə bilərsiniz.

İdarəetmədə olan qismi təyin edin və onunla məşğul olun: Həyatınızda bəzi stress faktorlarınız üzərində idarəetmə etməyə bilər (məs-

lən: hava vəziyyətinin necə olacağı) bəzi faktorlar üzərində bir qisimində idarəetmə vardır (məsələn: tıxac. Yaşadığınız şəhərin yol sıxlığı tamamilə sizin idarəetmədə deyil amma istifadə olunan yolu və nəqliyyat vasitəsinin təyin etmək sizin kontrolunuzdadır) bəzi stress faktorları isə sizin kontrolunuzdadır. Stressin mənfi təsirlərindən xilas olmaqlı üçün haralarda nəzarət sahibi olduğunuzu təyin etməz və uyğun olduqunda hərəkətə keçməz əhəmiyyətlıdır. İdarəetmə sizdə olmadığı hallarda stress faktorlarını dəyişdirmək yerinə vəziyyətə uyğunlaşmaqlı və idarə etmək əhəmiyyətlıdır.

Problem açma bacarıqlarınızı artırın: Bir problemlə qarşılaşdığınız zaman bu problemi bir "təhdid", "təhlükə", ya da "itkin" olaraq mənalandırdığınız təqdirdə, stress reaksiyaları yaşamaqlı başlarsınız və bu problemi həll etməyə qədər stressin yaratdığı gərginlik və qayğının təsiri artaraq davam edə. Problemə qaçmaq, yaşadığınız gərginliyi daha uzun müddət yaşamanızı təmin edə. Problem həll etmə bacarıqlarınızı inkişaf etdirmək, yaşadığınız problemlərin daha asan və sürətli müddətdə həll etməz və yaşadığınız stressi ən azı endirməz təmin edə. **Sizə müsbət təsir edən şeylər edin:** Həyatınızda sizə stress yaranan vəziyyətləri dərhal dəyişdirməyə ya da həyatınızdan çıxarmaqlı mümkün olmaqlı bilər. Yaşadığınız stressi idarə altına almaqlı üçün sizə yaxşı gələn şeyləri edin (Məsələn ; təmiz havada gəzmək, şəkil çəkmək, kinoya getmək, rəqs etmək, oyun oynamaqlı, yoldaşlar, qohumlar ilə görüşmək və s.).

Lazım olduqunda mütəxəssis köməyi alın: Stressinizi idarə etməyə çətinlik çəkirsinizsə, bir ekspertdən dəstək alın. Unutmayın, stressinizi idarə etməyi öyrəndiyinizdə həyatınızda bir çox şey sizə daha pozitiv gələcək".

Hazırladı: Jalə FAMILQIZI

Müəllim nüfuzu haqqında bir neçə söz...

Təhsil - öyrəndiklərini yaddan çıxarandan sonra yerdə qalandır.

Maks Laus

(Professor Misir Mərdanovun fikirlərinə sözardı)

Mən ötən əsrin 60-cı illərində pedaqoji fəaliyyətə başlamışam, orta məktəbdən. Müəllim - şagird; müəllim - valideyn; müəllim - ictimaiyyət və s. münasibətlərin içində olmuşam, müşahidələr aparmışam, mövcud ziddiyyətləri də görmüşəm. Açıq etiraf etməliyəm ki, o illərdə müəllim diqqət mərkəzində idi, nüfuzu xüsusilə ata - analar tərəfindən əziz tutulurdu, onların məktəbə gəlişi davamlı idi, uşaqlarının həm davranışı, həm də tədris səriştəsilə yaxından maraqlanırdılar.

Allahverdi Eminov

Bu gün o dövrə qayıtmaq mənim üçün nostalji təəssürat olardı. Və sual içimdən gəldi: Hani o pedaqoji kollektivlər, hani o valideynlər, hani təhsili idarə edən kadrlar? Ürəyimdə pıçıldayıram: - Necə sualıma mənfi cavab verim?! On illər keçib, Sovet təhsilinin şovinist psixologiyasından xilas olmuşuq, müstəqillik qazanmışıq, yeni müəllim nəslə məktəblərə üz tutmuşdur. Pedaqogika sahəsində alimlər, tədqiqatçılar yetişmişdir, yeni təhsil nazirləri məktəbə rəhbərlik etmişlər, amma deyə bilmərəm, Mehdi Mehdişadə və Misir Mərdanov istisna olmaqla qeyri-nazirlər təhsilin "içindən" çıxmışlarmı? Sualla birmənalı cavab verədim: Yox! Bu gün demokratik ab - hava, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin təhsilin inkişafı naminə atılan addımlara şəxsi diqqətinə olduğu təqdirdə nə üçün pafoslu sözümüzün arxasında gizlənməliyik? Buna haqqımız çatırmı? Yox! Son illər keçmiş təhsil naziri, professor Misir Mərdanovdan sonra bir neçə nazir "gəlişlərdən" sonra, təhsilin idarə olunmasının elmi və praktik mahiyyətindən xəbərsiz olmuşlar, çağdaş vəziyyət dünənki, sırağagünkü deyil, lazımdır: "Dərsi yeni təlim strategiyaları tətbiq olunmadan təsəvvür etmək mümkün deyil, müəllim daha çox bələdçi rolunu oynayır, şagirdlərdən müxtəlif mənbələrdən müstəqil şəkildə biliklər əldə etməyə istiqamətləndirir, onlara öyrənməyi öyrədir", - Misir

Mərdanov bu fikrində tamamilə haqlıdır. Təhsilin idarə olunmasının fəlsəfəsində bu tezis dayanır, ona görə ki, şagirdlərin "tədris prosesində daha fəal iştirakına, həyati bacarıqlar əldə etməsinə, məntiqi və tənqidi tənqiddir. Müəllim məktəb rəhbəri deyil, lakin onun idarəçilik və təşkilatçılıq bacarığı məhz sinifdən başlayır, hər bir şagirdin - fərdin davranış tərzindən tutmuş cavabları əsas şərtlərdən biridir. Məhz sinifdən başlayan bu taktika müəllimin nüfuzunu şərtləndirir. Unutmayaq ki, bir müəllimin nüfuzu təkəcə ona məxsus deyil, pedaqoji kollektivə məxsusdur. Bir müəllimin nüfuzu region səviyyəsindən çıxır, respublika miqyasında yaxşı mənada hallanır. Gəlin etirafımızda yanılmayaq: On beş il zaman kəsiyində bir müəllimin, bir məktəbin qabaqcıl, yenilikdən soraq verən təcrübəsi nə öyrənilmiş, nə də ümumiləşdirilib yayılmışdır; belə olan halda gənc müəllim (lap orta yaşlısı) nəyi öyrənməlidir, mənimsəməlidir? Yeniliyi kimdən öyrənməlidir?

Professor Misir Mərdanov haqlıdır ki, müəllimin əsas vəzifələrindən biri də yenilikləri mənimsəmək, ondan uğurla istifadə etməkdir. Səmimi olaraq: bu gün təşəbbüskar, səriştəli, təşkilatçı və yaradıcı müəllimlərimiz az deyil. Bir faktı xatırlatmaq istərdim ki, Misir müəllimlə nazirliyin heyətində var-gəl edərkən dedim ki, Neftçala rayonunun Qırmızıkənd kənd məktəbində Ruhəngiz Nəcəfova adlı bir ədəbiyyat müəllimini yaxından tanıyıram, dərslərində olmuşam. Nazirliyin müsabiqələrində uğurla qalib gəlmişdir. Onun təcrübəsini öyrənib yaymaq fikrim, buna necə baxırsınız? O, gülümsəyib dedi ki, əla, belə təcrübə ilə tanışlığa ehtiyacımız var... Fikrimi, arzumu həyata keçirdim. Nəhayət, "Ruhəngiz Əşrəfqızı - nın yaradıcılıq dünyası" kitabını yazıb çap etdirdim. Ruhəngiz müəllimə məktəb rəhbərlə-

rinin seçim müsahibəsində də qalib çıxdı, hazırda Neftçala rayonunun bir kənd məktəbinin direktorudur, nüfuzu rayonda yeterincədir...

Ruhəngiz müəllimə kimi respublikamızda yaradıcı, innovativ tənqiddir. Müəllim məktəb rəhbəri deyil, lakin onun idarəçilik və təşkilatçılıq bacarığı məhz sinifdən başlayır, hər bir şagirdin - fərdin davranış tərzindən tutmuş cavabları əsas şərtlərdən biridir. Məhz sinifdən başlayan bu taktika müəllimin nüfuzunu şərtləndirir. Unutmayaq ki, bir müəllimin nüfuzu təkəcə ona məxsus deyil, pedaqoji kollektivə məxsusdur. Bir müəllimin nüfuzu region səviyyəsindən çıxır, respublika miqyasında yaxşı mənada hallanır. Gəlin etirafımızda yanılmayaq: On beş il zaman kəsiyində bir müəllimin, bir məktəbin qabaqcıl, yenilikdən soraq verən təcrübəsi nə öyrənilmiş, nə də ümumiləşdirilib yayılmışdır; belə olan halda gənc müəllim (lap orta yaşlısı) nəyi öyrənməlidir, mənimsəməlidir? Yeniliyi kimdən öyrənməlidir?

Müəllimin nüfuzu məsələsinə (bəlkə "problem" deyək) toxunan əks nazir pedaqoqun şəxsi keyfiyyətlərini ön plana çəkir, bu, çox vacib faktordur pedaqoji fəaliyyətdə. Bəli: "Müasir müəllim qarşısındakı şagirdin gələcəyini görməli, onda elmə və təhsilə maraq oyatmağı, yaradıcılıq qabiliyyətini inkişaf etdirməyi, sinifdə şagirdlərlə münasibətdə nikbin, gümrah əhval - ruhiyyə yaratmağı bacarmalıdır. Müəllim şagirdlərə öyrənməyin əziyyətli, lakin maraqlı, başqalarından üstün və şərəfli olduğunu aşılmalı və zəhməti sevməyi öyrətməlidir".

Müəllim, professor Misir Mərdanovun vurğuladığı kimi:

təhsilin funksiyasından danışarkən (çağdaş şagirdlər bu məsələyə çox maraqlıdırlar) göstərməlidir ki, dövlətdə, bir sözlə, cəmiyyətdə elm insan resusunun ilk olaraq maddi ehtiyacını ödəməlidir, bu isə üç istiqamətdə reallaşmalıdır: 1) İnsan yeni fikir eşitməyə borcludur. 2) İnsan ədalətə, haqq işinin obyektiv görünməsinə ümidli olmalıdır. 3) İnsan özünü yaşatmağa ehtiyac duymalıdır...

Müəllimin nüfuzunun qorunması, onun qazanılması və elita tərəfindən aşağılanmaması tarixi missiyadır və bunun fəlsəfəsində pedaqoqun - müəllimin - öyrədən, mənəvi azadlığı, sərbəstliyi dayanır, yeni nəsildə bu həqiqət aşılmalıdır, əks halda insan cəmiyyətdə ruhan varlığını itirmiş olardı. Bu da müəllimin nüfuzuna ciddi xələl yetirərdi. Onun üçün hər bir şagirdə "düşüncə tərzini" inkişaf etdirilməlidir, analitik işləyirsə, dünyanı bütöv görürsə, insan özünü yarımcıq hiss etməz; həqiqi məxrəcə gəlmək üçün şagirdlər "düşüncə tərzini" nə yiyələnməlidir. Bu, o deməkdir gənc nəsil dövlətini 100, 200, 300 il... yaşatmalıdır, deməli, insan öz dövlətinə işləməlidir ki, rahat yaşaya bilsin. Bizim (müəllimin və şagirdlərin) "düşüncə tərzini" - miz bu istiqamətdə formalaşmalıdır.

Haşiyə çıxardım ki, Qərb və

Şərq düşüncə tərzində bu proses meydana çıxır, əlbəttə, fərqli şəkildə: Qərb dünyanı daimi götürür və məzmunu diqqətdə saxlayır. Qərbdə isə ağıla üstünlük verilir. Belə bir düşüncənin məhsuludur ki, ingilis dövlət xadimi U.Çorçill yazmışdır: "Gələcəyin imperiyası ağılın imperiyası olacaqdır". Şərq dünyanı emosionalıqdan irəli gələn gözəllikdə təsəvvür edir və keçici sanır, "fani, yalan dünyadır" - deyir. Məntiqə biz şərqli kimi müvəqqəti olan yox, daimi olanı qoruyuruq, yüksək ali hissləri itirməliyik.

Beləliklə, müəllimin nüfuzu o zaman bərqərarlaşır - dünyanı bütöv gərən, emosionalıqla intellektuallığı harmonik birləşdirən nəsil yetişdirirsə, o halda nüfuzdan ürək dolusu danışmağa dəyər. Bu gün parta arxasında oturan, sabah vəzifə tutan məmurlar xalqın qədrini biləcək, dövlətin cibinə girməyəcəklər, həm özünün, həm də xalqın (camaatın) potensial gücünü qiymətləndirməyi bacaracaqdır, düşünəcəklər ki, necə etməli insanlar yaxşı (firavan) yaşasınlar. Bu isə üç istiqamətdə - indeksdə özünü göstərməlidir: Birinci sağlamlıq və uzunömürlülük; ikinci təhsilə yiyələnmək; üçüncü ləyaqətli həyat səviyyəsini qazanmaq.

(Ardı var)